વર્ષ: ૦૩ - અંક: ૨૬- મે ૨૦૨૫

International Year of Cooperatives 2025

IFFCO
पूर्णतः सहकारी स्वामित्व
Wholly owned by Cooperatives

સર્વ સહકાર, સર્વ સાકાર

સહકાર ઉદય

દરેક ગામ સુધી સહકારી ડેરીનું વિસ્તરણ

ડેરી ક્ષેત્રની નાણાકીય જરૂરિયાતો એનસીડીસી દ્વારા પૂર્ણકરવામાંઆવશે
11

નવું ભારત 'વિકાસ સાથે વારસો'ના મંત્ર સાથે ઝડપી ગતિએ પ્રગતિ કરીરહ્યુંછે
22

International Year of Cooperatives 2025

અનુક્રમણિકા

સર્વ સહકાર, સર્વ સાકાર

સહકાર ઉદય

વર્ષ: ૦૩ - અંક: ૨૬- મે ૨૦૨૫

(મુખ્ય સંપાદક)
સંતોષ કુમાર શુક્લા

સંપાદક
રોહિત કુમાર

સહાયક સંપાદક
અંક અંજલિદીપ

સભ્યો
માધવી એમ.વિપ્રદાસ
વિવેક સક્સેના
હિતેન્દ્ર પ્રતાપ સિંહ
રશીદ આલમ

જો સહકાર ઉદય માટે આપના કોઈ સૂચનો, પ્રતિસાદ, અથવા સંબંધિત લેખો હોય તો કૃપા કરીને અમને અહીં ઇમેઇલ કરો:

sahkaruday@iffco.in

પ્રકાશન માટેનું અંતિમ નિર્ણય સંપાદકીય મંડળ દ્વારા લેવામાં આવશે.

જોઈન્ટ જનરલ મેનેજર
(સહકારી વિકાસ) ઇફકો સદન, સી-1,
ડિસ્ટ્રિક્ટ સેન્ટર, સાકેત પ્લેસ,
નવી દિલ્હી 110017
તમે અમારો સંપર્ક અહીં પણ કરી શકો છો:

Iffco.coop

IFFCO_PR

Iffco_coop

પ્રકાશક: ઇન્ડિયન ફાર્મર્સ ફર્ટિલાઇઝર કોઓપરેટિવ લિ.
પ્રિન્ટર:NCUI પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ, B-81, સેક્ટર-80, નોઈડા (ઉત્તર પ્રદેશ)

દરેક ગામ સુધી સહકારી ડેરીનું વિસ્તરણ

સહકાર ક્ષેત્રના માધ્યમથી શ્વેત ક્રાંતિ 2.0 ને સફળ બનાવવા માટેની તૈયારીઓ પૂર્ણ કરવામાં આવી છે. પશુપાલકો, દૂધ ઉત્પાદકો તેમજ નાના અને ભૂમિહિન ખેડૂતોની આર્થિક સ્થિતિ સુધારવા સાથે સાથે રોજગારના નવા અવસરો બનાવવા મુખ્ય ઉદ્દેશ છે.

આવરણ કથા પૃષ્ઠ 06

પૃષ્ઠ 14

કાશી ભારતની વૈવિધ્યતાનો પ્રતિનિધિ

કાશીએ આધુનિકતાને સ્વીકારીને માત્ર પોતાની વારસતાને જ સંભાળીને નહીં રાખી છે, પરંતુ ઉજળા ભવિષ્યને પણ અપનાવ્યું છે. ભગવાન મહાદેવ દ્વારા નિર્દેશિત પ્રાચીન કાશી હવે વિકાસશીલ છે અને પૂર્વાચલના આર્થિક નકશાનું કેન્દ્ર બની રહી છે.

પૃષ્ઠ 26

હવાઈ ચપ્પલ પહેરનારાઓનો હવાઈજહાજમાં મુસાફરી કરવાનો સપનો સાકાર'

પૃષ્ઠ 28

સહકારી સમિતિઓની ઓનલાઇન ઓડિટિંગ કરવામાં આવશે

પૃષ્ઠ 29

પશુપાલન ગ્રામ્ય સમૃદ્ધિનો આધાર બની રહ્યું છે: ભૂટાની

પૃષ્ઠ 17

સામાજિક સમરસતા અને સાંસ્કૃતિક જાગૃતિના સંકલ્પને સાકાર કરી રહી છે મોદી સરકાર

દેશમાં સામાજિક સમરસતા અને સાંસ્કૃતિક જાગૃતિ વધારવાનો સંકલ્પ જે બાપા બાલનાથ મહારાજે લીધો હતો, તેને પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વ હેઠળની સરકારો સાકાર કરી રહી છે.

પૃષ્ઠ 18

દેશના નિર્માણમાં ગુજરાતી સાહિત્યના પત્ર-પત્રિકાઓની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા

પૃષ્ઠ 20

ભારતે એકાધિકાર નહીં, માનવતા ને પ્રાથમિકતા આપી

પૃષ્ઠ 24

ભારતીય સંસ્કૃતિના રાવ તરીકે બ્રહ્માકુમારી સંસ્થા વિશ્વમાં શાંતિનો સંદેશ આપી રહી છે

શીર્ષક: સહકારી ડેરીના વિસ્તરણથી સશક્ત બનશે ગામો

ભારત એક કૃષિ આધારિત દેશ છે જ્યાં પશુપાલન ગ્રામ્ય જીવન અને અર્થવ્યવસ્થાનો અગત્યનો હિસ્સો છે. ખાસ કરીને દુધ ઉત્પાદન ગ્રામ્ય પરિવારો માટે આવકનો એક મજબૂત સ્રોત તરીકે ઉભરી આવ્યું છે. આ ક્ષેત્રમાં સહકારી ડેરી સંસ્થાઓએ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી છે, જેના કારણે માત્ર દુધ ઉત્પાદકોને તેમના ઉત્પાદનોનો યોગ્ય ભાવ મળે છે એટલું જ નહીં, પરંતુ ગ્રાહકો સુધી શુદ્ધ અને સરળતાથી ઉપલબ્ધ દુધની નિયમિત પૂરવઠા પણ સુનિશ્ચિત થાય છે.

સહકારી ડેરી એવી સંસ્થા છે જે ખેડૂત અને પશુપાલકો દ્વારા સંચાલિત થાય છે, જ્યાં તેઓ મળીને દુધનું સંગ્રહ, પ્રોસેસિંગ અને માર્કેટિંગ કરે છે. તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ગુણવત્તાયુક્ત પુરવઠા સાથે તેમના સભ્યોને વધુમાં વધુ લાભ પહોંચાડવાનો હોય છે. ભારતમાં સહકારી ડેરીનો સૌથી પ્રભાવશાળી ઉદાહરણ 'અમૂલ' છે, જેણે 'શ્વેત ક્રાંતિ'ને જન્મ આપ્યો અને ભારતને વિશ્વનું સૌથી મોટું દુધ ઉત્પાદક દેશ બનાવ્યું. આજે ભારત દર વર્ષે 23.9 કરોડ ટનથી વધુ દુધ ઉત્પાદન કરે છે. દેશમાં સહકારી ડેરી વ્યવસ્થાની ત્રણ સ્તરીય રચના છે – ગામ સ્તરની દુધ ઉત્પાદન સમિતિઓ, જિલ્લાકક્ષાના દુધ યુનિયન અને રાજયકક્ષાના મહાસંઘ. ડેરી ક્ષેત્ર માત્ર પોષણ અને આર્થિક સુરક્ષા પૂરું પાડતું નથી, પરંતુ મહિલા સશક્તિકરણનું પણ શક્તિશાળી માધ્યમ છે. લાખો ગ્રામ્ય પરિવારો ડેરી ખેતી પર આવકના મુખ્ય સ્રોત તરીકે આધાર રાખે છે. ખાસ કરીને સીમાંત ખેડૂત અને મહિલાઓ સીધા રીતે લાભ મેળવે છે, જેને કારણે તેમને આર્થિક સ્વાતંત્ર્ય અને આત્મનિર્ભરતા મળે છે.

મોદી સરકારનો "દરેક ગામ સુધી સહકારી ડેરીનું વિસ્તરણ" પ્રયાસ એવો છે કે જે ગ્રામ્ય વિકાસ, આર્થિક સશક્તિકરણ અને સામાજિક સમરસતા તરફ ક્રાંતિકારી પરિવર્તન લાવી શકે છે. વર્ષ 2025ના અંત સુધીમાં સહકારી ડેરી ક્ષેત્રના વિસ્તરણ માટે અનેક યોજનાઓ અમલમાં છે જેમ કે રાષ્ટ્રીય ડેરી વિકાસ કાર્યક્રમ અને 'શ્વેત ક્રાંતિ 2.0'. માર્ચ 2025માં કેન્દ્ર સરકારે સુધારેલા રાષ્ટ્રીય ડેરી વિકાસ કાર્યક્રમને મંજૂરી આપી છે, જેમાં રૂ. 1,000 કરોડનો વધારાનો બજેટ ફાળવવામાં આવ્યો છે. આનું મુખ્ય ઉદ્દેશ દુધની ખરીદી, પ્રક્રિયા અને ગુણવત્તા નિયંત્રણમાં સુધારો કરવો, ખેડૂતોએ બજાર સુધી સહેલાઈથી પહોંચી શકે તે માટે માર્ગ પ્રસસ્ત કરવો, મૂલ્યવર્ધન દ્વારા વધુ નફો સુનિશ્ચિત કરવો અને ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાં આજીવિકાને મજબૂત બનાવવું છે.

નિશ્ચિત રૂપે સુધારેલ ડેરી વિકાસ યોજના આધુનિક ભૌતિક માળખા, નવી ટેક્નોલોજી અને ગુણવત્તા પરીક્ષણ માટેની લેબોરેટરીઓ દ્વારા નવી રચિત સહકારી દુધ સમિતિઓને સહાયરૂપ બનશે. આ કાર્યક્રમ માત્ર ગ્રામ્ય રોજગાર સર્જનમાં યોગદાન આપશે નહીં પરંતુ દેશના કરોડો ખેડૂત પરિવારોના જીવનસ્તર સુધારશે.

'સહકાર ઉદય'પત્રિકાનું આ અંક "સહકારી ડેરી વિસ્તરણ" વિષય પર કેન્દ્રિત છે. તેમાં સંબંધિત મહત્વપૂર્ણ લેખો ઉપરાંત અન્ય ઉપયોગી અને જ્ઞાનવર્ધક લેખોનો પણ સમાવેશ કરાયો છે. અમને પૂર્ણ વિશ્વાસ છે કે આ અંક તમારા માટે લાભદાયક અને પ્રેરણાદાયક સાબિત થશે.

સાદર આભાર।

જય સહકાર।

International Year of Cooperatives 2025
Cooperatives Build a Better World

નવું ભારત 'વિકાસ તેમજ વારસો'ના મંત્ર સાથે ઝડપથી આગળ વધી રહ્યું છે. વિકસિત ભારતની યાત્રા દરમિયાન, આપણી સંસ્કૃતિ માત્ર આપણી ઓળખ સાથે સંકળાયેલી નથી; તે આપણી શક્તિમાં પણ વધારો કરે છે.

શ્રી નરેન્દ્ર મોદી,
પ્રધાનમંત્રી, ભારત

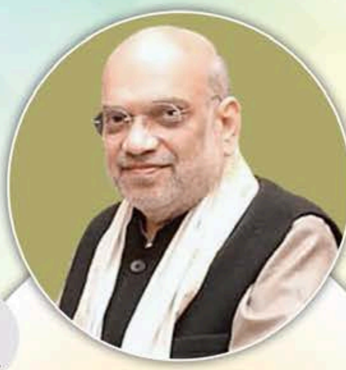

મોદી સરકાર તરફથી શેરડીના ખેડૂતોએ એક વિશેષ ભેટ સ્વરૂપે લાભ મેળવ્યો છે. કેન્દ્રીય કેબિનેટે વર્ષ 2025-26 માટે શેરડીના આઈટીએફઆરપી (FRP) એટલે કે યોગ્ય અને ન્યાયસંગત ભાવ ₹355 પ્રતિ ક્વિન્ટલ નક્કી કરવાનો મહત્વપૂર્ણ નિર્ણય લીધો છે. આ પગલાથી આશરે પાંચ કરોડ શેરડીના ખેડૂત પરિવાર અને ખાંડ મિલોમાં કાર્યરત લગભગ પાંચ લાખ શ્રમિકો લાભાન્વિત થશે. શેરડી ઉત્પાદકોની આવકમાં વધારો અને તેમના સમૃદ્ધ જીવન માટે પ્રતિબદ્ધ શ્રી મોદીએ લીધેલું આ પગલું ખેડૂતોના જીવનમાં સકારાત્મક પરિવર્તન લાવશે અને તેમના જીવનને વધુ સરળ તથા ઉજ્જળું બનાવશે.

શ્રી અમિત શાહ,

કેન્દ્રીય ગૃહ અને સહકાર મંત્રી

પ્રધાનમંત્રી માનનીય શ્રી નરેન્દ્ર મોદીના સશક્ત નેતૃત્વ હેઠળ સીસીપીએ (CCPA)ની બેઠકમાં આવતા વસ્તીગણતરીમાં જાતિ આધારિત માહિતીનો સમાવેશ કરવાનો ઐતિહાસિક નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે. આ નિર્ણય દેશભરમાં સામાજિક ન્યાયની પ્રક્રિયાને મજબૂત બનાવશે તથા દરેક વર્ગના વિકાસ માટે યોગ્ય દિશા નિર્ધારિત કરશે. મોદી સરકાર દ્વારા લેવામાં આવેલ આ દ્રઢ અને નિર્ધારિત પગલું પછાત અને વંચિત વર્ગોને યોગ્ય ન્યાય આપશે અને તેમના સશક્તિકરણ માટે નવા માર્ગો ખોલશે, જે એક સમાવિષ્ટ ભારત તરફનો મહત્વપૂર્ણ પગથિયો સાબિત થશે.

શ્રી મુરલીધર મોહોલ,
કેન્દ્રીય સહકાર રાજ્ય મંત્રી

સહકારી વાણિજ્યિક અને આર્થિક ક્ષેત્રો દ્વારા સહકારી આર્થિક માળખાની સફળતા અને સમૃદ્ધિ માટે, દેશની સમૃદ્ધિ માટે ઉત્પાદન, ઉત્પાદકતા, ગુણવત્તા અને માર્કેટિંગની મજબૂત વ્યવસ્થા મહત્વપૂર્ણ છે. આ માટે સંબંધિત ક્ષેત્રમાં સહાય, તાલીમ અને યોજનાઓના સ્વરૂપમાં વ્યવસ્થાઓ હોવી જોઈએ.

શ્રી દિલીપ સંઘાણી
પ્રમુખ, એનસીયુઆઈ અને ઈફ્કો

આજના યુગમાં બીજ, ઓર્ગેનિક ખેતી અને નિકાસ આધારિત સહકારી માળખા દ્વારા ખેડૂતોને તેમની ખેતીના ઉત્પાદનોનો યોગ્ય ભાવ મળી રહ્યો છે. વૈશ્વિક બજાર સુધી ખેડૂતોની પહોંચ શક્ય બની છે અને તેમાથી મળતો નફો સીધો તેમના બેંક ખાતામાં જમા થઈ રહ્યો છે. હવે આ નફો વેપારીઓ નહીં પરંતુ ખેડૂતો સુધી પહોંચે છે, જે એક મોટું પરિવર્તન અને નોંધપાત્ર સિદ્ધિ છે.

ડૉ. ઉદય શંકર અવસ્થી,
મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને સીઈઓ, ઈફ્કો

ભારત સરકાર તરફથી દેશમાં આવેલ તમામ પ્રાથમિક કૃષિ સહકારી સંસ્થાઓ (પેક્સ) ના કમ્પ્યુટરાઈઝેશન માટે કુલ ₹2516 કરોડના ખર્ચે વિશાળ યોજના અમલમાં મૂકી રહી છે. આ યોજનાની અમલવારીમાં જમ્મુ-કાશ્મીર, બિહાર, છત્તીસગઢ, મધ્યપ્રદેશ અને ઝારખંડ જેવા રાજ્યો આગળ ચાલી રહ્યા છે. આજના સમયમાં દેશના ઘણા રાજ્યોના સહકારી બેંકો તથા જિલ્લા સહકારી બેંકો નાબાર્ડ સાથે કમ્પ્યુટર નેટવર્ક દ્વારા જોડાઈ ગયા છે. સાથે સાથે ઓનલાઈન ઓડિટની વ્યવસ્થાએ સહકાર ક્ષેત્રમાં પારદર્શિતા અને વિશ્વસનીયતા વધારે છે.

સહકાર મંત્રાલય, ભારત સરકાર

પેરાઈ સત્ર 2025-26 માટે શેરડીના એફઆરપીમાં ₹15નો વધારો

પાંચ કરોડ ખેડૂતોને મળી મોટી ભેટ

એફઆરપીમાં વધારો		
વર્ષ	(ફેર એન્ડ રિમ્યુનરેટિવપ્રાઈસ)	વિકાસ
2020-21	285	10
2021-22	290	05
2022-23	305	15
2023-24	315	10
2024-25	340	25
2025-26	355	15
(એફઆરપી અને વૃદ્ધિ ₹ માં)		

શેરડીનો એફઆરપી ₹340 પ્રતિ ક્વિન્ટલથી વધીને ₹355 થયો; ખાંડસારી યુનિટ્સ માટે પણ એફઆરપી ચૂકવવું ફરજિયાત બન્યું

સહકાર ઉદય ટીમ

મોદી સરકારે દેશના પાંચ કરોડથી વધુ શેરડીના ખેડૂતોને મોટી ભેટ રૂપે એક મહત્વપૂર્ણ નિર્ણય જાહેર કર્યો છે. પેરાઈ સત્ર 2025-26 (ઓક્ટોબરથી સપ્ટેમ્બર) માટે શેરડીના યોગ્ય અને લાભદાયક ભાવ (FRP)માં ₹15નો વધારો કરવાનો નિર્ણય લેવાયો છે. 1 ઓક્ટોબર, 2025થી શરૂ થનારી ખરીદી માટે હવે સુગર મિલો ખેડૂતોને ₹355 પ્રતિ ક્વિન્ટલ ચૂકવશે, જે હાલમાં ₹340 પ્રતિ ક્વિન્ટલ છે. હાલાંકે, વિવિધ રાજ્યોમાં ભાવો અલગ-અલગ હોય છે કારણ કે રાજ્યો પોતાની રીતે ખેડૂતોના હિત માટે રાજ્ય સલાહકાર ભાવ (SAP) પણ નક્કી કરે છે, જે FRP કરતાં વધુ હોય છે. એક અન્ય નિર્ણય હેઠળ સરકારે ખાંડસારી એકમો માટે પણ એફઆરપી ચૂકવવી ફરજિયાત બનાવી છે.

પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીની અધ્યક્ષતામાં મળેલી આર્થિક બાબતોની કેબિનેટ સમિતિએ પેરાઈ સત્ર 2025-26 માટે શેરડીનો એફઆરપી ₹15 વધારી ₹355 પ્રતિ ક્વિન્ટલ કરવાની મંજૂરી આપી છે. આ ભાવ 10.25% શુગર રિકવરી દરના આધારે નક્કી કરવામાં આવ્યો છે. જો રિકવરી દર વધુ હોય, તો દરેક વધારાના 0.1% માટે ₹3.46 પ્રતિ ક્વિન્ટલ વધારાનો ભાવ મળશે, અને જો રિકવરી ઘટે, તો દરેક 0.1% ઘટાવા માટે એટલો જ ઘટાડો થશે. જે સુગર મિલોની રિકવરી દર 9.5%થી ઓછી છે, તેમને માટે એફઆરપીમાં કાપ નહીં કરવામાં આવશે અને તેમને ₹329.05 પ્રતિ ક્વિન્ટલના દરે ચુકવણી કરવી પડશે. એફઆરપીનો આ નિર્ધારણ કૃષિ ખર્ચ અને કિંમત પંચ (CACP) ની ભલામણ, રાજ્ય સરકારો અને અન્ય હિતધારકોના પરામર્શ બાદ કરવામાં આવ્યો છે.

એફઆરપી આપશે ખાંડસારી એકમો પણ

કેન્દ્ર સરકારે છ દાયકાપૂરા શૂગર (કંટ્રોલ) ઓર્ડર, 1966માં સુધારાની સાથે ખાંડસારી યુનિટ્સ અને ખાંડસારી ખાંડના ઉત્પાદનને નિયમનના દાયરા હેઠળ લાવવાનો નિર્ણય કર્યો છે. હવે રોજના 500 ટન કે તેથી વધુ પેરાઈ ક્ષમતા ધરાવતી ખાંડસારી યુનિટ્સે પણ ખેડૂતને સુગર મિલોની જેમ એફઆરપી ચૂકવવો ફરજિયાત બનશે. ભારત સરકારે શૂગર (કંટ્રોલ) ઓર્ડર, 1966ની વ્યાપક સમીક્ષા બાદ નવી શૂગર (કંટ્રોલ) ઓર્ડર, 2025 તૈયાર કરી છે, જે ઉદ્યોગમાં થઈ રહેલા બદલાવ અને ટેક્નોલોજીકલ સુધારાને અનુરૂપ છે. આથી ખાંડસારી યુનિટ્સ પણ હવે યોગ્ય ચુકવણી કરશે અને સમગ્ર ખાંડ ઉત્પાદનની સાચી આંકડા મળવા માટેની વ્યવસ્થા મજબૂત થશે.

ખાદ્ય મંત્રાલયના આંકડા અનુસાર, દેશમાં હાલ 373 ખાંડસારી યુનિટ્સ લગભગ 95,000 TCDની કુલ પેરાઈ ક્ષમતા સાથે કાર્યરત છે. જેમાંથી 66 યુનિટ્સ એવી છે જે 500 TCDથી વધુ ક્ષમતા ધરાવે છે અને તેમની કુલ ક્ષમતા લગભગ 55,200 TCD છે. આવી યુનિટ્સ દ્વારા મહત્ત્વપૂર્ણ માત્રામાં ખાંડસારી ખાંડનું ઉત્પાદન થાય છે. હવે તેમને પણ શૂગર કંટ્રોલ ઓર્ડર હેઠળ નિયમિત કરવામાં આવશે. આ યુનિટ્સે સરકાર સાથે ખાંડના ઉત્પાદન સંબંધિત માહિતી ડિજિટલી શેર કરવી ફરજિયાત રહેશે. ખાદ્ય મંત્રાલય અનુસાર, પ્રણાલીઓના ઇન્ટિગ્રેશનથી કાર્યક્ષમતા વધશે અને રિયલટાઈમ ડેટા ઉપલબ્ધ બનશે.

દેશના પાંચ કરોડથી વધુ ખેડૂત શેરડીની ખેતી સાથે સંકળાયેલા છે, જ્યારે પાંચ લાખથી વધુ શ્રમિકો સીધા સુગર મિલોમાં કાર્યરત છે. સિવાયમાં, લાખો લોકો મજૂરી અને પરિવહન જેવી સહાયક પ્રવૃત્તિઓમાં જોડાયેલા છે. સરકારના આ નિર્ણયોનો લાભ આ તમામ વર્ગોને મળશે.

દરેક ગામ સુધી સહકારી ડેરીનો વિસ્તરણ

સહકાર ઉદય ટીમ

- સહકારી ડેરીની હિસ્સેદારી 14 ટકા થી વધારીને 22 ટકા કરવાનું લક્ષ્ય
- પાંચ વર્ષમાં દૈનિક દુધ ખરીદી 660 લાખ કિલો થી વધારીને 1,007 લાખ કિલોગ્રામ સુધી પહોંચાડવાનો ઉદ્દેશ

સહકારિતાના માધ્યમથી "શ્વેત ક્રાંતિ 2.0" ને સફળ બનાવવા માટેની તૈયારી પૂર્ણ થઈ ચૂકી છે. આ અભિયાનનું મુખ્ય ઉદ્દેશ પશુપાલકો, દુધ ઉત્પાદકો, નાના અને ભૂમિહીન ખેડૂતોની આર્થિક સ્થિતિમાં સુધારો લાવવાનો અને રોજગારના નવા અવસરો સર્જવાનો છે. દુગ્ધ ઉત્પાદન, સંકલન અને સંસ્કરણના ક્ષેત્રોમાં સહકારી સંસ્થાઓની ભૂમિકા વધારવા દ્વારા આ લક્ષ્ય હાંસલ કરવાનો સંકલ્પ કરવામાં આવ્યો છે. બીજી શ્વેત ક્રાંતિને સફળ બનાવવા માટે વિવિધ સંબંધિત મંત્રાલયોના સહયોગથી કાર્ય ચાલી રહ્યું છે. સમગ્ર દેશમાં એક લાખથી વધુ ડેરી સહકારી સમાજોની રચના કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે જેથી દરેક ગામ સુધી સહકારી ડેરીની પહોંચ સુનિશ્ચિત થઈ શકે.

ગ્રામ સ્તરે દૂધ સંગ્રહ કેન્દ્રોની સ્થાપનાની યોજના ઝડપથી આગળ વધી રહી છે. સાથે જ, પ્રોસેસિંગ ક્ષમતા વધારવા માટે નવી ટેક્નોલોજીથી સજ્જ પ્લાન્ટો પણ સ્થાપવામાં આવશે. જેના કારણે દૂધ સંગ્રહ અને વેચાણ બંનેમાં વૃદ્ધિ થશે.ઘરેલૂ માંગ સાથે સાથે વૈશ્વિક બજારમાં પણ ભારતીય દુધ ઉત્પાદનોની સ્થાનબદ્ધિતાને મજબૂત બનાવવાનો વ્યૂહાત્મક યોજના તૈયાર કરવામાં આવી છે. મલ્ટી ડેરી પેક્સ (એમ્પેક્સ) ને નાણાકીય સહાય માટે નેશનલ કો-ઓપરેટિવ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન

પરિયોજનાના લાભ

-દૂધ સંગ્રહ, પરીક્ષણ, ચિલિંગ, લોજિસ્ટિક્સ પ્રોસેસિંગ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર વધુ મજબૂત બનશે.

-આ પગલાંઓ દ્વારા સમગ્ર ડેરી મૂલ્ય સાંકળને વધારે શક્તિ મળશે.

-નાના ડેરી ઉત્પાદકોને બજારમાં પહોંચ મળશે અને તેમને યોગ્ય તથા લાભદાયક ભાવ સુનિશ્ચિત થશે.

ડેરી સહકારી સમિતિમાં મહિલાઓની ભાગીદારીમાં નોંધપાત્ર વધારો થશે.

શ્વેત ક્રાંતિ 2.0 આજીવિકા સાથે જોડાયેલી છે.

-પ્રાથમિક ડેરી સહકારી સંસ્થાઓ (પીડીએસ)ના નેટવર્કને વિસ્તૃત કરવામાં સહાય મળશે.

વર્ષ 2030 સુધીમાં ભારતના કુલ દૂધ ઉત્પાદનને 23 કરોડ ટનથી વધારીને 30 કરોડ ટન સુધી પહોંચાડવાનો લક્ષ્ય નિર્ધારિત કરાયો છે.

- શ્વેત ક્રાંતિ 2.0 દ્વારા ડેરી ક્ષેત્રમાં દૂધ સંગ્રહ લગભગ દોઢ ગણી વધશે.

- દેશના તમામ ડેરી સાથે સંકળાયેલા પરિવારોને સહકારિતાથી જોડવાનું મુખ્ય ઉદ્દેશ છે.
- આ અભિયાન દરમ્યાન લગભગ 2.7 લાખ ગ્રામ પંચાયતો પેક્સ (પ્રાથમિક કૃષિ સહકારી સંસ્થાઓ) સાથે જોડાશે.
- એક લાખ નવી ડેરી સહકારી સંસ્થાઓની સ્થાપનાની યોજના અમલમાં મૂકવામાં આવી રહી છે.

(એનસીડીસી) દ્વારા સહકાર આપવામાં આવશે. દેશની અંદર લગભગ 10,000 એમપેક્સને આર્થિક સહાય મળશે, અને દરેક સમાજને ઓછામાં ઓછી ₹40,000ની સહાય આપવામાં આવશે.

શ્વેત ક્રાંતિ 2.0 દ્વારા દૂધના સંકલન, પરીક્ષણ, ચિલ્લિંગ, લૉજિસ્ટિક્સ અને પ્રક્રિયા સંબંધિત માળખાગત સુવિધાઓને મજબૂત બનાવવામાં આવશે, જેનાથી ડેરી મૂલ્ય સાંકળ વધુ સશક્ત બનશે. રાષ્ટ્રીય ડેરી વિકાસ કાર્યક્રમ માટે આ ને 'બૂસ્ટર ડોઝ' માનવામાં આવી રહી છે. સહકાર મંત્રાલયની પહેલે પશુપાલકોના જીવનસ્તરમાં નોંધપાત્ર સુધારો લાવ્યો છે. કેન્દ્રીય પશુપાલન, માછીમારી અને ડેરી મંત્રાલય સાથેના સહયોગથી, સહકાર મંત્રાલયે આગામી પાંચ વર્ષોમાં દેશના કુલ દૂધ ઉત્પાદનમાં સહકારી ડેરીની હિસ્સેદારીમાં વિશિષ્ટ વૃદ્ધિ કરવાનો લક્ષ્ય નક્કી કર્યો છે.

દુગ્ધ ક્ષેત્રમાં આત્મનિર્ભર ભારત આજે વિશ્વનું સૌથી મોટું દૂધ ઉત્પાદક દેશ બની ગયું છે. ભારતનું વાર્ષિક દૂધ ઉત્પાદન હાલે 23.9 કરોડ ટનથી વધુ છે, અને વર્ષ 2023 સુધી તેને વધારીને 30 કરોડ ટન સુધી પહોંચાડવાનું લક્ષ્ય નક્કી કરવામાં આવ્યું છે. વિશ્વના કુલ દૂધ ઉત્પાદનમાં ભારતની હિસ્સેદારી હાલ 24.64 ટકા છે.

પરંતુ તેમાં સહકારી ક્ષેત્રની હિસ્સેદારી માત્ર 14 ટકા છે, જેને આગામી પાંચ વર્ષમાં વધારીને 22 ટકા કરવાનું લક્ષ્ય છે. આ લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરાવવામાં રાષ્ટ્રીય ડેરી વિકાસ બોર્ડ (એનડીડિબી) મુખ્ય નોડલ સંસ્થા તરીકે કામ કરશે. યોજના અંતર્ગત દૂધ ઉત્પાદન વધારવા સાથે વધુથી વધુ પશુપાલકોને ડેરી સહકારી સંસ્થાઓ સાથે જોડવામાં આવશે.

> "શ્વેત ક્રાંતિ 2.0 મહિલાઓના આત્મનિર્ભર જીવન અને સશક્તિકરણ માટે નોંધપાત્ર યોગદાન આપશે. દૂધ ઉત્પાદન અને ખાસ કરીને સહકારી ડેરીઓ સાથે માતાઓ અને બહેનો સક્રિય રીતે જોડાયેલી છે, જેને આત્મનિર્ભર બનાવવા માટે ડેરી ક્ષેત્ર જેટલું શક્તિશાળી સાધન બીજું કોઈ હોઈ શકે નહીં. ભારતના ઘણા રાજ્યોમાં તેના સ્પષ્ટ ઉદાહરણો જોવા મળે છે. ગુજરાતમાં 36 લાખ બહેનો ડેરી ક્ષેત્ર સાથે જોડાઈને લગભગ ₹60,000 કરોડનું વ્યાપાર કરે છે. 'અમૂલ' આજે સમગ્ર વિશ્વમાં ખાદ્ય ક્ષેત્રમાં વિશ્વસનીય બ્રાન્ડ તરીકે ઓળખાય છે."
>
> — શ્રી અમિત શાહ,
> કેન્દ્રીય ગૃહ અને સહકાર મંત્રી

International Year 2025 of Cooperatives
Cooperatives Build a Better World

ગોબર 'ધન'થી માલામાલ બનશે ખેડૂત

- એનડિડિબી દ્વારા દેશભરમાં બાયોગેસ પ્લાન્ટના વિસ્તરણ માટે એમઓયુ પર હસ્તાક્ષર
- ગોબરથી આવક અને ઓર્ગેનિક ખેતીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે રચાયેલી યોજના

સહકાર ઉદય ટીમ

શ્વેત ક્રાંતિ–2 ના માધ્યમથી સહકારી ડેરી ક્ષેત્રમાં સતત અને સમાવેશક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કેન્દ્ર સરકાર નવી-નવી યોજનાઓ પર કાર્ય કરી રહી છે. દુધ ઉત્પાદન સાથે-સાથે ગાય અને ભેંસના ગોબરથી સહકારી ક્ષેત્રના ડેરી સંચાલકો અને પશુપાલકોની આવક વધારવાને લક્ષ્ય બનાવી રહ્યું છે. આ દિશામાં **રાષ્ટ્રીય ડેરી વિકાસ બોર્ડ (એનડીડિબી)** નાણાંકીય સહાય પણ ઉપલબ્ધ કરાવશે. એનડીડિબી એ પાયલોટ પ્રોજેક્ટ તરીકે આ યોજનાનું સફળતાપૂર્વક પરીક્ષણ કરી લીધું છે, જેને હવે દેશવ્યાપી સ્તરે વિસ્તૃત કરવામાં આવશે. નવી દિલ્હી ખાતે માર્ચમાં આયોજિત "ડેરી ક્ષેત્રમાં સસ્ટેનેબિલિટી અને સર્ક્યુલરિટી પર કાર્યશાળા" દરમિયાન 15 રાજ્યોના 26 દુધ સંઘોએ દેશભરમાં બાયોગેસ અને કમપ્રેસ્ડ બાયોગેસ (CBG) પ્લાન્ટ સ્થાપિત કરવા માટે રૂપરેખા રજૂ કરી હતી. આ સંઘો સાથે એનડીડિબી દ્વારા બાયોગેસ પ્લાન્ટ લગાવવા માટે સમજૂતી પત્ર (એમઓયુ) કરવામાં આવ્યો છે.

> ગામોમાંથી લોકોના સ્થળાંતર અટકાવવા અને ભૂમિહીન તથા નાના ખેડૂતોને સમૃદ્ધ બનાવવા માટે ડેરી ક્ષેત્ર એક મહત્વપૂર્ણ વિકલ્પ તરીકે ઉભરી રહ્યું છે. શ્વેત ક્રાંતિ 2.0 નું મુખ્ય લક્ષ્ય છે — **સતત વિકાસ અને પરિભ્રમણ આધારિત કૃષિ વ્યવસ્થાને મજબૂત બનાવવું.**
>
> **શ્રી અમિત શાહ**
> કેન્દ્રીય ગૃહ અને સહકાર મંત્રી

દુધ ઉત્પાદનના ક્ષેત્રમાં ભારત આજે વિશ્વમાં નંબર વન છે અને સમગ્ર વિશ્વ માટે ડેરીનું આગું ઉદાહરણ છે. ડેરી ક્ષેત્ર કૃષિ GVA (ગ્રોસ વેલ્યુ એડિશન)માં 30 ટકા હિસ્સો આપે છે. ગામડાંમાંથી સ્થળાંતર અટકાવવા અને ભૂમિહીન તથા નાના ખેડૂતોને સમૃદ્ધ બનાવવા માટે ડેરી ક્ષેત્ર મહત્ત્વપૂર્ણ વિકલ્પ છે. માત્ર દુધ ઉત્પાદન જ નહીં, પણ ગોબરથી આવક પ્રાપ્ત કરવા અને ઓર્ગેનિક ખેતીને પ્રોત્સાહન

15

રાજ્યોના 26 દુધ સંઘોમાં બાયોગેસ પ્લાન્ટ સ્થાપિત કરવાની સંપૂર્ણ તૈયારી

1000 એનડીડિબીની 1000 કરોડ રૂપિયાની નાણાકીય સહાય

53 ભારત – 53 કરોડ પશુધન ધરાવતો દેશ

30 30 કરોડ ગાય અને ભેંસોની સંખ્યા

જૈવિક ખાતર અને જૈવ ઇંધણનો વપરાશ વધી રહ્યો છે

આપવા માટે એનડીડિબી દેશભરમાં બાયોગેસ ઉત્પાદનના વિસ્તરણ માટે કાર્યરત છે.ભારતમાં હાલ 53 કરોડથી વધુ પશુધન છે, જેમાંથી આશરે 30 કરોડ ગાય અને ભેંસો છે. તેથી ભારે માત્રામાં ગોબર ઉપલબ્ધ છે, જેને જૈવિક ખાતર, બાયોફ્યુઅલ વગેરેમાં ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે.એનડીડિબીએ નાના અને મોટા સ્તરે કમપ્રેસ્ડ બાયોગેસ (CBG) યોજનાઓ અને સસ્ટેનેબલ ડેરી ઇન્ટરવેન્શન્સ **માટે NDDB સસ્ટેન પ્લસ** નામની યોજના હેઠળ નાણાંકીય સહાય શરૂ કરી છે. નાના અને મોટા બાયોગેસ પ્લાન્ટો અને CBG પ્રોજેક્ટો માટે લોન સપોર્ટ ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે એનડીડિબીએ ₹1,000 કરોડના ફાળવણી સાથે નવી નાણાંકીય સહાય યોજના અમલમાં મૂકી છે.આ પહેલો આગામી 10 વર્ષમાં વિવિધ ખાતર વ્યવસ્થાપન મોડેલ્સને પ્રોત્સાહન આપશે, જેનાથી ખેડૂતોની આવકમાં વધારો થશે. આ યોજનાઓથી ડેરી ફાર્મિંગમાં પરિભ્રમણ આધારીત પદ્ધતિઓને ઝડપથી અમલમાં લાવવા, કાર્યક્ષમ ખાતર વ્યવસ્થાપન અને ઊર્જા ઉત્પાદનને વધારવા તેમજ પર્યાવરણ પર થતો નકારાત્મક અસર ઘટાડવા તરફ નોંધપાત્ર ફાયદો થશે.

જૈવિક ખાતર ઉત્પાદનથી ઓર્ગેનિક ખેતીને મળશે વેગ

ડેરી ક્ષેત્રમાં ચક્રીયતા અને સ્થિરતા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાના સંદર્ભમાં, ઇંધણ અને જૈવિક ખાતરના ઉત્પાદન માટે ગોબરનો ઉપયોગ ખેડૂતોની આવક વધારવામાં સહાયક સાબિત થઈ રહ્યો છે. જૈવિક ખાતરના ઉપયોગથી પાક ઉત્પાદકતામાં પણ વધારો થશે. કેન્દ્ર સરકારના પ્રયાસો દ્વારા ડેરી ક્ષેત્ર એક અસંગઠિત વ્યવસ્થાથી સંગઠિત વ્યવસ્થાની દિશામાં બદલાઈ રહ્યો છે. પર્યાવરણને અનુકૂળ પદ્ધતિઓને નવીનતાના સહારે એકીકૃત કરવામાં આવવાથી માત્ર હરિત વિકાસને જ પ્રોત્સાહન મળશે નહિ, પરંતુ લાખો ખેડૂતોની સમૃદ્ધિ પણ સુનિશ્ચિત થશે.

બાયોગેસના મુખ્ય મોડલ્સ

જકારિયાપુરા મોડલ:ગુજરાતના આનંદ જિલ્લાના બોરસદ તાલુકાના જકારિયાપુરા ગામના ત્રણ ચોથા કરતાં વધુ ઘરો પશુપાલન કરતા છે, જેમાં ભેંસોની સંખ્યા વધુ છે. અહીંના ખેડૂતોનું મુખ્ય આવક સ્ત્રોત દુધ ઉત્પાદન છે અને તેઓ અમૂલને દુધ વેચે છે. અગાઉ ખેડૂતો ગોબર એકત્ર કરી પોતાનાં ખેતરોમાં ખાતર તરીકે ઉપયોગ કરતાં હતા, જે દેશભરમાં પરંપરાગત રીતે કરવામાં આવતી પદ્ધતિ છે.

ગોબરથી આવક માટે એનડીડિબીએ પાયલોટ પ્રોજેક્ટ હેઠળ અહીં ₹1.2 કરોડના ખર્ચે દરેક પશુપાલકના ઘરોમાં 2 ઘનમીટર ક્ષમતા ધરાવતા ગોબર ગેસ પ્લાન્ટ (દર પ્લાન્ટની કિંમત આશરે ₹25,000) સ્થાપિત

International Year of Cooperatives 2025

કર્યા, જેના માધ્યમથી દરરોજ લગભગ 24,000 લીટર સ્લરી (તરલ ગોબર) ઉત્પન્ન થાય છે. આ સ્લરી સીધા ખેતરોમાં વાપરી શકાય છે અથવા જૈવિક ખાતર બનાવવામાં ઉપયોગ થાય બાયોગેસ પ્લાન્ટ સ્થાપ્યા પછી, અમૂલ દ્વારા ખરીદી અને મૂલ્યવર્ધન કરીને ઓર્ગેનિક ખાતરનું ઉત્પાદન કરવામાં આવી રહ્યું છે., જેને કારણે ગામમાં વધારાની આવકની તકો ઊભી થઈ છે અને ઘણા લોકોને સીધા તેમજ પરોક્ષ રોજગારી પણ મળી છે. સાથે સાથે, ગેસનો ઉપયોગ રસોઈ માટે પણ થવા લાગ્યો છે, જેના કારણે ઇંધણ ખર્ચમાં બચત થઈ છે.

આ મોડલ હેઠળ, દૂધ ન આપતી ગાય-ભેંસો પણ હવે આવકનું સ્ત્રોત બની ગઈ છે. ગામના કેટલાક ખેડૂતોની આવક ત્રણગણી સુધી વધી છે. આ સફળ મોડલને હવે દેશભરમાં વિસ્તૃત કરવાનો પ્લાન બનાવવામાં આવ્યો છે.

બનાસ મોડલ:ગુજરાતના બનાસકાંઠા જિલ્લાના બનાસ ડેરીએ ગોબરથી બાયોગેસ અને ત્યારબાદ સ્લરી ઉત્પન્ન કરીને તેને શુદ્ધ કરીને બાયો CBG (કમ્પ્રેસ્ડ બાયોગેસ) અને બાયો CNG (કમ્પ્રે-સ્ડ નેચરલ ગેસ) બનાવે છે. આ ઇંધણ વાહનોમાં વપરાય છે. સ્લરીનો ઉપયોગ ખેતી માટે જૈવિક ખાતર તરીકે થાય છે, જે પર્યાવરણ સુરક્ષાને મજબૂત બનાવે છે અને વિસાર વ્યવસ્થાપનને પણ વેગ આપે છે. બનાસ ડેરીએ હવે પોતાનું બાયો CNG પંપ પણ શરૂ કર્યું છે.

વારાણસી મોડલ: આ મોડલ હેઠળ ડેરી પ્લાન્ટ પાસે મોટા બાયોગેસ પ્લાન્ટ લગાવવામાં આવ્યા છે. પ્લાન્ટમાંથી મળતો બાયોગેસ ડેરીની થર્મલ અને વીજળી જરૂરિયાતોને પૂરી કરવા માટે વપરાય છે. મોટા પ્રમાણમાં ગોબર જરુરી હોવાથી તેની પૂર્તિ આસપાસના ગૌશાલાઓ અને પશુપાલકો પાસેથી થાય છે. ખેડૂતોએ ગોબર વેચીને વધારાની આવક મેળવવાનું શરૂ કર્યું છે.

આ તમામ મોડલ્સના પ્રભાવને ધ્યાનમાં રાખીને એનડીડિબીએ દેશભરના દુધ સંઘો સાથે એમઓયુ કર્યા છે જેથી ખેડૂતોએ આવકમાં વધારો કરી શકે, રોજગારીની તકો ઊભી થઈ શકે અને જૈવિક ખાતર માટે વિશાળ બજાર વિકસિત થઈ શકે. અંદાજ મુજબ, જો આ યોજના સમગ્ર દેશમાં અમલમાં મુકાઈ જાય તો લગભગ 22 લાખ નવા રોજગારીના અવસરો ઊભા થઈ શકે છે. આ સફળ મોડલ્સના વિસ્તાર માટે 2 વર્ષના લક્ષ્ય સાથે 250 જિલ્લાઓના દુધ ઉત્પાદક સંઘોમાં તેને મૉડેલ રૂપે લાગુ કરવાનો પ્લાન તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. સાથે જ, જિલ્લાકક્ષાના દુધ સંઘો અને ગ્રામ્ય ડેરીઓ સાથે જોડાયેલા એવા ખેડૂતોને પણ સહકારિતા સાથે જોડવાનો પ્રયાસ થશે, જે હજુ સુધી આ માળખાથી અલગ છે.

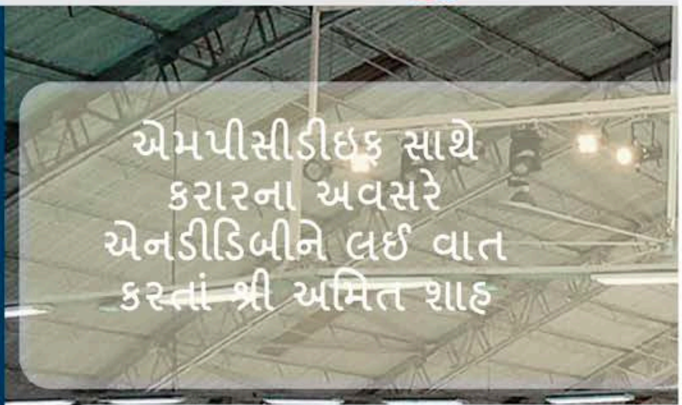

એમપીસીડીઇફ સાથે કરારના અવસરે એનડીડિબીને લઈ વાત કરતાં શ્રી અમિત શાહ

સહકાર ઉદય ટીમ

દૂધ ઉત્પાદનમાં સહકારી ડેરી સમિતિઓના યોગદાનમાં વધારો કરવા માટે મધ્યપ્રદેશ સહકારી ડેરી ફેડરેશન (એમપીસીડીઇફ)એ રાષ્ટ્રીય ડેરી વિકાસ બોર્ડ (એનડીડિબી) સાથે સહયોગ કર્યો છે. આ કરાર અંતર્ગત રાજ્યના દરેક ગામ સુધી સહકારી ડેરી નો વિસ્તરણ થશે. ડેરી ક્ષેત્રની નાણાકીય જરૂરિયાતો **રાષ્ટ્રીય સહકારી વિકાસ નિગમ (એનસીડીસી)** દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવશે. ભોપાલમાં યોજાયેલ રાજ્ય સ્તરીય સહકારી સંમેલનમાં કેન્દ્રીય ગૃહ અને સહકાર મંત્રી શ્રી અમિત શાહે જણાવ્યું કે, "મધ્યપ્રદેશમાં દરરોજ 5.5 કરોડ લિટર દુધનું ઉત્પાદન થાય છે, જે દેશના કુલ દુધ ઉત્પાદનનો 9% છે. તેમ છતાં, સહકારી ડેરી નો ભાગ 1%થી પણ ઓછો છે." રાજ્યના વધારાના દુધમાંથી 3.5 કરોડ લિટર દુધ સરપ્લસ છે, પણ તેમાથી માત્ર 2.5% દુધ સહકારી ડેરી સુધી પહોંચે છે. હાલમાં માત્ર 17% ગામોમાં દુધ સંગ્રહ વ્યવસ્થા છે, જેને વિસ્તૃત કરવાની તાતી જરૂરિયાત છે.

એનડીડિબી સાથેના સહયોગથી રાજ્યના 83% ગામોમાં સહકારી ડેરી ના વિસ્તરણની શક્યતા ઊભી થઈ છે. શહેરોમાં દુધની દરરોજની માંગ 1.2 કરોડ લિટર છે, પણ ખેડૂતોને યોગ્ય ભાવ મળતો નથી. આ અનુરોધના ભાગરૂપે શ્રી શાહે જણાવ્યું કે આરંભના પાંચ વર્ષમાં ઓછામાં ઓછા 50% ગામોમાં **પ્રાથમિક સહકારી દુધ ઉત્પાદન સમિતિઓ** સ્થાપવાની દિશામાં કાર્ય કરવું જોઈએ.

જો આ લક્ષ્ય હાંસલ થાય, તો સહકારી ડેરી ક્ષેત્રમાં **મિલ્ક પ્રોસેસિંગ ક્ષમતા ઘણા ગણો વધી શકે છે**, ખેડૂતોના હાથમાં રોકડ રકમ આવશે અને તેમની સમૃદ્ધિ સુનિશ્ચિત થશે.

શ્રી શાહે પશુપાલકોની વાસ્તવિક મુશ્કેલીઓનું ઉલ્લેખ કરતા જણાવ્યું કે, જ્યારે ખેડૂત પોતાનું દુધ ખુલ્લા બજારમાં વેચવા જાય છે ત્યારે તેનું શોષણ થાય છે. **આથી આપણું લક્ષ્ય છે કે દરેક ગામના ખેડૂતને ઝડપથી સહકારી ડેરીથી જોડવામાં આવે.** સાથે સાથે એવી વ્યવસ્થા પણ ઊભી કરવી પડશે કે દૂધમાંથી પનીર, દહી, છાશ, મઠો વગેરે બનાવીને વેચી શકાય અને તેનો નફો સીધો ખેડૂત સુધી પહોંચે. **મધ્ય પ્રદેશ માટે આવનારા દિવસોમાં પ્રાથમિક ડેરીનો વિસ્તરણ** કરવો જરૂરી છે, દુધનું સંગ્રહણ વધારવું છે, પશુઓ માટે ગુણવત્તાવાળું ચારો ઉપલબ્ધ કરાવવો છે અને તેમની જાતમાં સુધારો લાવવો છે જેથી દરેક પશુ વધુ દુધ આપી શકે. દુધને પ્રોસેસ કરીને વધારે નફાથી વેચી શકાય એ માટે **પ્રોસેસિંગ યુનિટ્સ પણ સ્થાપિત કરવી પડશે.**

ડેરી ક્ષેત્રની નાણાકીય જરૂરિયાતો પૂરી કરશે એનસીડીસી

સહકાર મંત્રીએ જણાવ્યું કે, ગુણવત્તાની તપાસ અને ખેડૂતોને દર અઠવાડિયે ચુકવણી સુનિશ્ચિત કરવા માટે **મધ્યપ્રદેશ સહકારી ડેરી ફેડરેશનને નીતિ નિર્માણ અને બ્રાન્ડિંગનું કાર્ય હસ્તગત લેવું પડશે.** એનડીડિબી અને એમપીસીડીએફે આક્રમક રીતે કાર્ય કરવું જોઈએ જેથી ઓછામાં ઓછા 50 ટકા ગામોમાં ડેરી પહોંચે અને ખેડૂતોએ તેનો સીધો લાભ મળે.

તેમણે કહ્યું કે **ખેડૂતોને તેમના દૂધ ઉત્પાદનનો 100 ટકા લાભ મળવો જ જોઈએ, ત્યાર પછી જ દૂધ ઉત્પાદનમાં વધારો શક્ય બનશે.** મોદી સરકાર મધ્યપ્રદેશ સરકાર સાથે મળીને રાજ્યના ખેડૂતોના હિત માટે દરેક શક્ય પગલું લેવા માટે પ્રતિબદ્ધ છે. **સહકારી ક્ષેત્રને પુનઃજીવિત કરવાનો આ એક સુવર્ણ અવસર છે**, અને મધ્યપ્રદેશે આ અવસરનો પૂરો લાભ લેવો જોઈએ. રાજ્યમાં કૃષિ, પશુપાલન અને સહકાર ક્ષેત્રે અતિશય સંભાવનાઓ છે, અને તેમના સંપૂર્ણ ઉપયોગ માટે સતત પ્રયાસ જરૂરી છે.

આ સંભાવનાઓના શત-પ્રતિશત ઉપયોગ માટે અનેક સ્તરે કાર્ય કરવાની જરૂર છે. સહકાર મંત્રાલયની રચનાથી પછી વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વમાં **સહકાર ક્ષેત્રમાં મોટું પરિવર્તન** આવ્યો છે. હવે આ ક્ષેત્ર ઝડપથી વિકાસ કરી રહ્યું છે. કેન્દ્ર સરકારે પેક્સને પુનર્જીવિત કરવા, ડેરી ક્ષેત્રને પ્રોત્સાહન આપવાનું, ઉત્પાદન ક્ષેત્રમાં સહકારિતાનો સંકલ્પ લાવવાનો તેમજ શહેરી સહકારી બેંકો, જિલ્લા સહકારી બેંકો અને ગ્રામ્ય બેંકોના સુચારૂ સંચાલન માટે સતત પ્રયાસ કર્યા છે.

- મધ્યપ્રદેશના દૂધ ઉત્પાદનમાં સહકારી ડેરી સમિતિઓના યોગદાનમાં વધારો કરવા કરાર
- ગામોમાં સહકારી દૂધ ઉત્પાદન સમિતિની સ્થાપનાથી વધશે મિલ્ક પ્રોસેસિંગ ક્ષમતા, ખેડૂતો બનશે સમૃદ્ધ

સહકાર મંત્રાલયે સૌથી પહેલા પેક્સ માટે મોડેલ ઉપવિધિ (બાયલોઝ) તૈયાર કરી અને તેને રાજ્ય સરકારોને મંજૂરી માટે મોકલ્યો હતો. હવે તમામ રાજ્યો આ મોડેલ બાયલોઝને સ્વીકારી ચૂક્યા છે. આ પગલાથી **સહકાર ક્ષેત્રમાં નવી ઉર્જા પ્રવાહિત થઈ છે.** કારણ કે જ્યાં સુધી પેક્સ મજબૂત નહીં બને, ત્યાં સુધી ત્રણ સ્તરીય સહકારી માળખું મજબૂત બની શકે નહીં. અગાઉ પેક્સ માત્ર ટૂંકા ગાળાના કૃષિ ઋણની સેવાઓ પૂરું પાડતી હતી, જેના કારણે તેમનો આવક સ્ત્રોત મર્યાદિત હતો. આજે પેક્સ 20થી વધુ પ્રકારની સેવાઓ આપી રહી છે, અને નવા સુધારાઓના કારણે પેક્સની આવકમાં નોંધપાત્ર વધારો થઈ રહ્યો છે.

પેક્સમાં હવે મળી રહી છે તમામ પ્રકારની સેવાઓ

પેક્સને હવે જન ઔષધી કેન્દ્ર, પાણી પુરવઠો અને કોમન સર્વિસ સેન્ટર જેવી સેવાઓ પૂરું પાડવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે. આજે 300થી વધુ યોજનાઓ પેક્સના કમ્પ્યુટરીકૃત સિસ્ટમ દ્વારા લોકો માટે ઉપલબ્ધ છે. હવે રેલવે ટિકિટ, વીજળી અને પાણીના બિલ, જન્મ તથા મરણના પ્રમાણપત્ર મેળવવા માટે ગામના બહાર જવાની જરૂર નથી. આ તમામ સુવિધાઓ હવે સીધી પેક્સમાં જ મળી રહી છે.

પેક્સ હવે ખાતરના ડીલર તરીકે પણ કાર્ય કરી શકે છે, પેટ્રોલ પંપ શરૂ કરી શકે છે, રસોઈ ગેસનું વિતરણ સંભાળી શકે છે અને 'હર ઘર નલ' જેવી યોજનાનું સંચાલન પણ કરી શકે છે.

નવા બાયલોઝ હેઠળ પેક્સ, ડેરી સહકારી સમિતિઓ અને માછલીઉત્પાદક સહકારી સમિતિઓને એકત્રિત કરી બહુઉદ્દેશીય પેક્સ (એમપેક્સ) બનાવવાનું કાર્ય શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. કેન્દ્ર સરકારે ₹2500 કરોડ ખર્ચીને દેશના તમામ પેક્સનું કમ્પ્યુટરાઇઝેશન કરાવ્યું છે. સમગ્ર દેશમાં પેક્સના કમ્પ્યુટરાઇઝેશનમાં મધ્યપ્રદેશ પ્રથમ સ્થાને છે. હવે જિલ્લા સહકારી બેંક અને રાજ્ય સહકારી બેંક કમ્પ્યુટર નેટવર્ક દ્વારા નાબાર્ડ સાથે જોડાયેલી છે. ઓનલાઇન ઓડિટની વ્યવસ્થાના અમલથી સહકાર ક્ષેત્રમાં પારદર્શિતા અને જવાબદારી બંને વધ્યાં છે.

શ્રી અમિત શાહે જણાવ્યું કે, કમ્પ્યુટરાઇઝ થયેલા પેક્સ હવે 13 ભાષાઓમાં કાર્ય કરે છે. કેન્દ્ર સરકારે પેક્સ માટે એવું સોફ્ટવેર તૈયાર કરાવ્યું છે કે, ખેડૂતને જો ખાતું ખોલવું હોય તો મધ્યપ્રદેશમાં હિંદીમાં, ગુજરાતમાં ગુજરાતીમાં, બંગાળમાં બાંગલામાં અને તમિલનાડુમાં તમિલ ભાષામાં કાર્ય શક્ય બને છે.nતેમણે જણાવ્યું કે મોદી સરકાર દ્વારા રચિત ત્રણ રાષ્ટ્રીય સ્તરની નવી સહકારી સમિતિઓ — NCEL (નેશનલ કો-ઓપ. એક્સપોર્ટ્સ લિમિટેડ), NCOL (નેશનલ કો-ઓપ. ઓર્ગેનિક્સ લિમિટેડ) અને BBSSL (ભારત ભાઈશ્ક યા સપ્લાય સેલ લિમિટેડ) — દ્વારા ખેડૂતને તેમના ઉત્પાદનનો યોગ્ય ભાવ મળી રહ્યો છે, નિકાસ માટે પ્લેટફોર્મ મળી રહ્યું છે અને નફો સીધો તેમના બેંક ખાતામાં જમા થઈ રહ્યો છે.

9% મધ્યપ્રદેશ કરે છે દેશના 9 ટકા દુધ ઉત્પાદન

3.5 મધ્યપ્રદેશ 3.5 કરોડ લિટર સરપ્લસ દુધ ઉત્પાદન કરે છે

1.20 શહેરોમાં દરરોજ 1.20 કરોડ લિટર દુધની માંગ

પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ પૂર્વાંચલના એક લાખ પશુપાલકોની મહેનતને આપી પ્રશંસા

બનાસ ડેરીના માધ્યમથી પૂર્વાંચલના દુગ્ધ ઉત્પાદકોનું જીવન બદલાઈ રહ્યું છે

10 પાછલા 10 વર્ષમાં લગભગ 65 ટકા વૃદ્ધિ સાથે ભારત દુનિયાનું સૌથી મોટું દુધ ઉત્પાદક દેશ બન્યું છે

20 20,000 થી વધુ દુગ્ધ સહકારી સમિતિઓ ચલાવે છે દુધ સંગ્રહ કેન્દ્રો

100 બનાસ ડેરીએ 100 કરોડ રૂપિયાથી વધુની રકમ બોનસ રૂપે દુગ્ધ ઉત્પાદકોને વિતરણ કરી છે

સહકાર ઉદય ટીમ

કાશી ખાતે હજારોથી વધુ પરિવારોના જીવન અને ભાવિનું નવું નિર્માણ કરી રહેલી **બનાસ ડેરીના પરિવર્તનકારી** પ્રભાવનો ઉલ્લેખ કરતાં **પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ જણાવ્યું કે, બનાસ ડેરીએ** આ વિસ્તારમાં ગિર ગાયોના વિતરણ દ્વારા મોટું કામ કર્યું છે અને તેમની સંખ્યા સતત વધી રહી છે. બનારસમાં પશુ આહારની વ્યવસ્થા શરૂ કરીને ડેરીએ અહીંના પશુપાલકોની કઠિન મહેનતને યોગ્ય પુરસ્કાર આપ્યો છે. આથી કાશી અને પૂર્વાંચલની ડેરી સંબંધિત આશાઓને નવા પંખ મળી રહ્યાં છે. **શ્રી મોદીએ પૂર્વાંચલના આશરે એક લાખ ખેડૂતો પાસેથી દુધ એકત્રિત કરવાના પ્રયત્નો**, તેમને સશક્ત બનાવવા અને તેમના જીવનોપાર્જનને મજબૂત બનાવવાના **ડેરી ક્ષેત્રના** યોગદાનની વખાણ કરી.

શ્રી મોદીએ બનાસ ડેરી પ્લાન્ટ સાથે જોડાયેલા પશુપાલક પરિવારોને બોનસ વિતરણના સંદર્ભમાં કહ્યું કે, ₹100 કરોડથી વધુનું આ બોનસ કોઈ ઉપહાર નથી, પણ તેઓએ કરી રહેલી **કઠિન મહેનત અને નિષ્ઠા માટેનો** ન્યાયસંગત ઈનામ છે. આ પ્રયત્નો દ્વારા પૂર્વાંચલની અનેક મહિલાઓ આજે **'લખપતિ દીદી'** બની રહી છે. હવે તેઓ જીવનોપાર્જનની ચિંતાઓથી મુક્ત થઈને સમૃદ્ધિના માર્ગે આગળ વધે છે. આ વિકાસ માત્ર બનારસ કે ઉત્તર પ્રદેશ સુધી સીમિત નથી, પણ સમગ્ર દેશમાં તેનું સ્પષ્ટ પ્રતિબિંબ દેખાઈ રહ્યું છે. **દેશના લાખો ખેડૂતો અને પશુપાલકોના અવિરત પ્રયાસોથી ભારત આજે દુધ ઉત્પાદનના ક્ષેત્રે વિશ્વમાં અગ્રેસર બની ગયું છે.** શ્રી મોદીએ જણાવ્યું કે, **છેલ્લા 10 વર્ષમાં લગભગ 65 ટકા વૃદ્ધિ સાથે ભારત વૈશ્વિક સ્તરે સૌથી મોટું દુધ ઉત્પાદક** દેશ બની ગયું છે.

પ્રધાનમંત્રીએ ડેરી ક્ષેત્રને મિશન મોડમાં આગળ વધારવા માટે હાથ ધરવામાં આવેલી વિવિધ પહેલોની ચર્ચા કરી, જેમાં પશુપાલકોને ખેડૂત ક્રેડિટ કાર્ડ (KCC) સુવિધાઓ સાથે જોડવા, ઋણ મર્યાદા વધારવા અને સબસિડી આધારિત યોજનાઓની શરૂઆતનો સમાવેશ થાય છે। તેમણે પશુઓની સુરક્ષા માટે **ખુરપકા-મુંહપકા રોગ સામે નિઃશુલ્ક રસીકરણ કાર્યક્રમ**નો ઉલ્લેખ કરતાં કહ્યું કે, **સંઘટિત દુધ સંગ્રહ વ્યવસ્થાને મજબૂત બનાવવા માટે 20,000થી વધુ દુધ સહકારી સમિતિઓને ફરીથી સક્રિય** કરવાની કામગીરી હાથ ધરવામાં આવી છે, જેમાં લાખો નવા **સભ્યો** હવે દુગ્ધ સહકારી સમિતિઓ સાથે જોડાઈ ચૂક્યા છે.

બનાસ ડેરી સાથે જોડાયેલા રાજ્યના દુધ સપ્લાયકારોને ₹105 કરોડથી વધુ બોનસ વિતરણ કર્યા પછી, પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન હેઠળ વૈજ્ઞાનિક પ્રજનન દ્વારા દેશી પશુજાતિને વિકસિત કરવા અને તેમની ગુણવત્તા સુધારવા પર ભાર મૂક્યો. આ પહેલોનો મુખ્ય ઉદ્દેશ પશુપાલકોને નવા વિકાસના માર્ગો, વધુ સારા બજારો અને નવી તકો સાથે જોડવાનો છે.

વારાણસી માટે વિકાસ યોજનાઓની ભેટ આપતાં વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ કહ્યું

કાશી છે ભારતની વૈવિધ્યતાનો પ્રતિનિધિ

3,880 કરોડ રૂપિયાની વિકાસ યોજનાઓની વારાણસીને ભેટ

છેલ્લા **૧૦ વર્ષમાં** વારાણસી વિસ્તારમાં લગભગ ૪૫,૦૦૦ કરોડ રૂપિયાનું રોકાણ

સહકાર ઉદય ટીમ

- "કાશી મારી છે, અને હું કાશીનો છું," વડાપ્રધાન શ્રી મોદી બોલ્યા.
- કાશી પ્રગતિના શ્રેષ્ઠ મોડેલ તરીકે ઉભરી રહ્યું છે જે વિકાસને વારસા સાથે જોડે છે

કાશીએ આધુનિકતાને અપનાવીને માત્ર પોતાની વારસતાને જ સંભાળી નથી રાખી, પણ તેજસ્વી ભવિષ્યને પણ આવકારી લીધું છે. ભગવાન મહાદેવ દ્વારા સંરક્ષિત પ્રાચીન કાશી હવે પ્રગતિશીલ પૂર્વાંચલના આર્થિક નકશાનું કેન્દ્ર બની રહી છે. આ વિચારો **ઉત્તર પ્રદેશના વારાણસીમાં સ્થાનિક સાંસદ તથા દેશના વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ ₹3,880 કરોડથી વધુની વિકાસ યોજનાઓના શિલાન્યાસ પ્રસંગે વ્યક્ત કર્યા હતા. કાશી સાથે પોતાના ઊંડા લાગણીસભર સંબંધનું ઉલ્લેખ કરતાં શ્રી મોદીએ કહ્યું કે: "કાશી મારી છે અને હું કાશીનો છું."**

તેમણે કહ્યું કે કાશીને સતત સશક્ત બનાવવા, તેને સુંદર બનાવતી રાખવા અને તેની પ્રાચીન ભાવનાને આધુનિક ઓળખ સાથે જોડવા માટેની સમૂહ પ્રતિબદ્ધતા ખૂબ મહત્વપૂર્ણ છે. **કાશીને સંરક્ષિત કરવાનું અર્થ છે – ભારતની આત્માની રક્ષા કરવી.** શ્રી મોદીએ જણાવ્યું કે છેલ્લા 10 વર્ષમાં **બનારસના વિકાસને નવી દિશા અને ગતિ મળી છે.** કાશી અને પૂર્વાંચલના વિવિધ વિસ્તારો સાથે જોડાયેલી અનેક યોજના અંગે તેમણે જણાવ્યું કે:બુનિયાદી ઢાંચા (ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર) દ્વારા કનેક્ટિવિટી મજબૂત કરવાની, **દર ઘરમાં નલથી જળ પહોંચાડવાની,** તેમજ શિક્ષણ, આરોગ્ય અને **રમતગમતની સુવિધાઓ** વિસ્તૃત કરવાની દિશામાં કામ થઈ રહ્યું છે. આ યોજનાઓ કાશીનો દરેક રહેવાસી, દરેક કુટુંબ અને દરેક યુવાન માટે લાભદાયક સાબિત થશે. તેમણે સર્વાંગીણ વિકાસ માટેની સરકારની પ્રતિબદ્ધતા પુનરાવૃત્તિ કરતાં કહ્યું **કે:આ પહેલો પૂર્વાંચલને એક વિકસિત વિસ્તારમાં રૂપાંતરિત કરવાની દિશામાં મહત્વપૂર્ણ સિદ્ધિ બનશે.**

કાશી ખાતે આધારભૂત ઢાંચા અને સુવિધાઓનો અભૂતપૂર્વ વિકાસ

વિકાસ અને વારસાના વચ્ચે સંતુલન સાધવાની ભારતની યાત્રાનો ઉલ્લેખ કરતાં વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ જણાવ્યું કે કાશી આ દિશામાં શ્રેષ્ઠ ઉદાહરણ છે. તેમણે કાશીને ભારતની આત્મા અને વૈવિધ્યતાનું સૌથી સુંદર પ્રતિનિધિ ગણાવ્યું છે. શ્રી મોદીએ કહ્યું કે કાશીના દરેક મહોલ્લામાં એક અનોખી સંસ્કૃતિ વસે છે અને દરેક ગલીઓમાં ભારતના વિવિધ રંગો ઝલકે છે. તેમણે "કાશી-તમિલ સંગમ" જેવી પહેલો પ્રત્યે આનંદ વ્યક્ત કરતાં જણાવ્યું કે આવી પહેલો રાષ્ટ્રીય

7/14/25, 5:08 PM Sahkar Uday 26 Issue - Gujarati

કાશી બની રહી છે આરોગ્યની રાજધાની

જૌનપુરની ઈમરતી, મથુરાની સાંઝી કલા, બુંદેલખંડનો કઠિયા ઘઉં અને પીલીભીતની બાંસળી જેવી અનોખી પરંપરાગત વસ્તુઓને જી.આઈ. ટેગ મળ્યો છે, જે આ પ્રદેશની સાંસ્કૃતિક સમૃદ્ધિ અને કૌશલ્યની ઓળખ છે.આરોગ્ય સેવા ક્ષેત્રમાં થયેલા મહત્વપૂર્ણ વિકાસ પર ભાર મુકતાં વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ જણાવ્યું કે કાશીમાં માત્ર હૉસ્પિટલોની સંખ્યામાં જ વધારો થયો નથી, પણ દર્દીઓનો સારવાર પણ સંપૂર્ણ ગૌરવ અને મર્યાદા સાથે થઈ રહ્યો છે.તેમણે આયુષ્માન ભારત યોજના ને ગરીબો માટે એક વરદાન ગણાવ્યું અને કહ્યું કે વારાણસીમાં હજારો અને સમગ્ર રાજ્યમાં લાખો લોકોને આ યોજનાનો સીધો લાભ મળ્યો છે.આ યોજનાના કારણે રાજ્યના લાખો પરિવારોને તેમના આરોગ્ય ખર્ચ પર કરોડો રૂપિયાનું બચત થવાનું સુનિશ્ચિત થયું છે.

> જૌનપુરની ઈમરતી, મથુરાની સાંઝી કલા, બુંદેલખંડના કાઠિયા ઘઉં અને પીલીભીત બાંસુરીને જીઆઈ ટેગ આપવામાં આવ્યો.

વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે નિઃશુલ્ક સારવાર સુનિશ્ચિત કરતી આયુષ્માન વય વંદના યોજનાના આરંભનો ઉલ્લેખ કરતાં કહ્યું કે આ પહેલ 70 વર્ષથી વધુ વયના દરેક નાગરિકને તેમની આવક જે પણ હોય, **સન્માનપૂર્વક અને નિઃશુલ્ક સારવાર આપવાનું આશ્વાસન** આપે છે. તેમણે જણાવ્યું કે વારાણસીમાં અત્યાર સુધીમાં આશરે 50 હજાર વય વંદના કાર્ડ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે. તેમણે કહ્યું કે **આયુષ્માન કાર્ડ દ્વારા સરકાર હવે સામાન્ય લોકોના આરોગ્ય સંભાળની નાણાકીય જવાબદારી પોતાના હાથમાં** લઈ રહી છે. આ ક્ષેત્રમાં થયેલા વ્યાપક સુધારાઓનો ઉલ્લેખ કરતાં શ્રી મોદીએ જણાવ્યું કે **કાશી હવે આરોગ્યની રાજધાની** બની રહી છે. તેમણે ઉમેર્યું કે **સુવિધાઓને લોકોના નજીક લાવવી એ જ વિકાસનો સારો અર્થ** છે. છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં રાજ્યમાં થયેલા અભુતપૂર્વ વિકાસની વાત કરતાં તેમણે જણાવ્યું કે **રાજ્યે માત્ર પોતાની આર્થિક સ્થિતિમાં જ પરિવર્તન લાવ્યું નથી**, પણ પોતાનું દૃષ્ટિકોણ પણ બદલ્યું છે. આ રાજ્ય હવે માત્ર સંભાવનાઓની ભૂમિ નહીં, પરંતુ ક્ષમતા અને સિદ્ધિઓના સંકલ્પની ધરતી બની ગયું છે. શ્રી મોદીએ વૈશ્વિક સ્તરે **'મેડ ઈન ઈન્ડિયા'** પ્રોડક્ટ્સની વધતી લોકપ્રિયતાનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં હવે ભારતમાં બનેલા ઉત્પાદનો **વિશ્વસનીય બ્રાન્ડ તરીકે** ઊભરી રહ્યા છે. તેમણે કહ્યું કે **વારાણસી અને આસપાસના જિલ્લાઓના 30થી** વધુ પરંપરાગત ઉત્પાદનોને જી.આઈ. ટેગ મળ્યો છે, જે ચીજવસ્તુની ઓળખ માટેનું પાસપોર્ટ છે. વારાણસીનું તબલું, શહનાઈ, દિવાલ ચિત્રકામ, ઠંડાઈ, ભરવાં લાલ મરચાં, લાલ પેડા અને તિરંગા બરફી જેવા ઉત્પાદનોને જી.આઈ. ટેગ મળ્યો છે. તેમણે ઉમેર્યું કે **જૌનપુરની ઈમરતી, મથુરાની સાંઝી કલા, બુંદેલખંડનો કઠિયા ઘઉં, પીલીભીતની બાંસળી, પ્રયાગરાજની મૂંજ કલા, બરેલીની ઝરદોઝી, ચિત્રકૂટની લાકડાની કળા અને લખીંપુર ખીરીની થારૂ ઝરદોઝી** જેવા અનેક સ્થાનિક કલાઓ અને ઉત્પાદનોને તાજેતરમાં જી.આઈ. ટેગ મળ્યો છે. તેમણે જણાવ્યું **કે ઉત્તર પ્રદેશની માટીની ખુશ્બૂ હવે સીમાઓ પાર કરી રહી છે અને તેની વારસાને વિશ્વભરમાં પ્રસારી રહી છે.**

એકતાના સૂત્રને વધુ મજબૂત બનાવે છે. તેમણે કાશીમાં એક નવા "એકતા મોલ" ની જાહેરાત પણ કરી, જે એક જ છત નીચે ભારતની સંસ્કૃતિક અને ઔદ્યોગિક વૈવિધ્યતાને રજૂ કરશે અને દેશના વિવિધ જિલ્લાઓના સ્થાનિક ઉત્પાદનોને પ્રોત્સાહન આપશે.

શ્રી મોદીએ પોતાના કાર્યકાળ દરમિયાન કાશીના આધારભૂત ઢાંચા અને સુવિધાઓના વિકાસની મહત્વપૂર્ણ સિદ્ધિઓનો ઉલ્લેખ કર્યો અને જણાવ્યું કે કાશીની રસ્તાઓ, રેલવે અને વિમાનમથકના વિકાસને મુલાકાતીઓએ વિશાળ પ્રશંસા આપી છે. તેમણે કહ્યું કે રોજ લાખો લોકો વારાણસી આવે છે, બાબા વિશ્વનાથના દર્શન કરે છે અને પવિત્ર ગંગામાં સ્નાન કરે છે। અગાઉ નાનાં તહેવારો

https://online.pubhtml5.com/dhhsc/wluj/ 15/32

International Year of Cooperatives 2025
Cooperatives Build a Better World

વખતે પણ થતા ટ્રાફિક જામ અને મુસાફરોને પડતી ધૂળ તથા ગરમીની અસુવિધાઓને યાદ કરતાં શ્રી મોદીએ કહ્યું કે **ફુલવારીયા ફ્લાઈઓવર અને અન્ય વિકાસ કામોએ અંતર ઘટાડ્યું છે**, સમયની બચત થઇ છે અને નિત્ય જીવન વધુ સરળ બન્યું છે. તેમણે કહ્યું કે રિંગ રોડના **નિર્માણથી કલાકો ચાલતું ટ્રાફિક ભીડ ઓછી થયી છે** અને જૌનપુર તથા ગાઝીપુરના ગ્રામ્ય વિસ્તારોના રહેવાસીઓ તેમજ બલિયા અને મૌ જિલ્લામાં રહેતા લોકોને હવે વિમાનમથક સુધીની યાત્રા ખૂબ ઓછા સમયમાં શક્ય બનતી થઈ છે. શ્રી મોદીએ જણાવ્યુ કે, **વારાણસી અને આસપાસના વિસ્તારોમાં જોડાણ મજબૂત બનાવવા માટે છેલ્લા 10 વર્ષમાં લગભગ ₹45,000 કરોડનું રોકાણ કરવામાં આવ્યું છે।** વધુ સારી વાહન વ્યવસ્થા અને પહોળા રસ્તાઓના નિર્માણના પરિણામે ગાઝીપુર, જૌનપુર, મીઠાપુર અને આઝમગઢ જેવા શહેરોમાં યાત્રા વધુ ઝડપથી અને આરામદાયક રીતે શક્ય બની છે. આ તમામ પ્રયાસો સાથે આ **વિસ્તારમાં વિકાસની ગતિ વધારી છે.** શ્રી મોદીએ કહ્યું કે આ રોકાણ માત્ર ભૌતિક માળખાંમાં પરિવર્તન લાવતું નથી, પણ **વિશ્વાસમાં પણ પરિવર્તન લાવે છે, જેનાથી કાશી તથા આસપાસના જિલ્લાઓને સીધો લાભ થયો છે।**

લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી વિમાનમથકના હાલના વિસ્તરણ અને કનેક્ટિવિટી સુધારવાના ભાગરૂપે વિમાનમથક નજીક છ માર્ગીય અંડરગ્રાઉન્ડ ટનલના નિર્માણના ઉલ્લેખ સાથે વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ જણાવ્યું કે ભદોહી, ગાઝીપુર અને જૌનપુરને જોડતી અનેક યોજનાઓનો પ્રારંભ થઈ ચૂક્યો છે. ભીખારિપુર અને મંડુઆડિહમાં ઘણા સમયથી પડતર ફ્લાઈઓવરના નિર્માણનું કામ પણ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.શ્રી મોદીએ બનારસ શહેર અને સારનાથને જોડતા એક નવા પુલના નિર્માણની જાહેરાત કરી, જેના થકી અન્ય જિલ્લાઓમાંથી સારનાથ જતાં મુસાફરોને હવે શહેરમાંથી પસાર થવાની જરૂર રહેશે નહીં. તેમણે કહ્યું કે આવનારા દિવસોમાં આ તમામ યોજનાઓ પૂર્ણ થવાથી બનારસમાં યાતાયાત વધુ સરળ અને સુગમ બની રહેશે.આ વિકાસના પગલાંઓથી સમગ્ર વિસ્તારમાં ગતિશીલતા વધશે અને વેપારિક પ્રવૃત્તિઓને પણ વધુ પ્રોત્સાહન મળશે.શ્રી મોદીએ કાશીમાં શરૂ થયેલા સિટી રોપવેના ટ્રાયલનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો અને જણાવ્યું કે આથી બનારસ દુનિયાના ઓછા શહેરોમાં સામેલ થશે, જ્યાં આવી અનોખી સુવિધા ઉપલબ્ધ છે.તેમણે ઉમેર્યું કે બનારસમાં થતો દરેક વિકાસ અને આધારભૂત ઢાંચાનું કામ પૂર્વાંચલના યુવાનોને સીધો લાભ આપે છે.તેમણે યુવાનોને રમતમાં શ્રેષ્ઠતા મેળવવા માટે બનારસમાં નવા સ્ટેડિયમોના નિર્માણ, યુવા એથલેટ્સ માટે શ્રેષ્ઠ સુવિધાઓના વિકાસ અને એક નવા રમતગમત પરિસરની શરૂઆતનો ઉલ્લેખ કર્યો, જ્યાં વારાણસીના સૈકડો ખેલાડીઓ તાલીમ લઈ રહ્યા છે.સાથે જ, સંસદીય ખેલ સ્પર્ધામાં ભાગ લેનાર ખેલાડીઓને પણ આ મેદાનો પર પોતાની પ્રતિભા દર્શાવવાની તક મળી છે.

રાજસ્થાનના કોટપુતલીમાં આયોજિત સનાતન સંમેલનમાં શ્રી અમિત શાહે જણાવ્યું:

મોદી સરકાર સામાજિક સમરસતા અને સાંસ્કૃતિક જાગૃતિના સંકલ્પને પૂર્ણ કરી રહી છે.

એક વર્ષથી ચાલુ રહેલા ૧૦૮ કુંડિય રુદ્ર મહા મૃત્યુંજય મહાયજ્ઞ દ્વારા બાબા નસ્તીનાથે સમાજના દરેક વર્ગને એકસાથે જોડવાનું મહાન કાર્ય કર્યું છે.

સહકાર ઉદય ટીમ

દેશમાં સામાજિક સમરસતા અને સાંસ્કૃતિક જાગૃતિ વધારવાનો સંકલ્પ જે બાબા બાલનાથ મહારાજે લીધો હતો, તેને પ્રધાનમંત્રીએ શ્રી નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વમાં સરકારે સાકાર કર્યો છે. આ વાત કેન્દ્રીય ગૃહ અને સહકારિતા મંત્રી શ્રી અમિત શાહે રાજસ્થાનના કોટપુતલી જિલ્લાના પાવટા ખાતે આયોજિત ૧૦૮ કુંડિય રુદ્ર મહા મૃત્યુજય મહાયજ્ઞની મહાપૂર્ણાહુતિ અને સનાતન સંમેલન દરમિયાન પુનરુક્ત કરી હતી.

બાબા બાલનાથ મહારાજની સમાધિ દર્શન કર્યા પછી શ્રી શાહે જણાવ્યું કે તપ, તપસ્યા અને ત્યાગથી ભરેલું તેમનું જીવન સૌને માર્ગદર્શિત કરતું રહેશે. બાબા બાલનાથની પ્રેરણાથી આ આશ્રમમાં છેલ્લા ૧૬ વર્ષથી સતત યજ્ઞનું આયોજન બાબા નસ્તીનાથે કર્યું છે અને તેમણે સમાજના દરેક વર્ગને જોડીને એક વર્ષ પહેલાં અહીં ૧૦૮ કુંડિય મહામૃત્યુંજય મહાયજ્ઞ શરૂ કર્યો હતો.આ યજ્ઞમાં રામનવમી સુધી સમગ્ર સમાજમાંથી ભક્તોએ શ્રદ્ધા અને ભક્તિભાવથી ભાગ લીધો હતો અને પ્રકૃતિના સંરક્ષણ, સનાતન ધર્મના પ્રસાર અને આત્મશુદ્ધિ માટે યજ્ઞ અર્પણ કર્યો હતો.

શ્રી શાહે જણાવ્યું કે સમાજને જોડવાનો, વ્યક્તિઓને ધર્મમય બનાવવાનો અને પર્યાવરણની સેવા કરવાનો એવો અભૂતપૂર્વ પ્રયાસ તેમણે અગાઉ ક્યારેય જોયો નથી। અનેક ભક્તોએ અહીં આવીને વ્યસન છોડ્યા, નશામુક્તિની પ્રતિજ્ઞા લીધી અને સામાજિક સમરસતાના પ્રતિક બન્યા.

તેમણે કહ્યું કે આ અખંડ ધૂની એક મહાસિદ્ધ યોગીએ શરૂ કરી હતી અને હવે બાબા નસ્તીનાથ તેને આગળ વધારી રહ્યાં છે। મહાપ્રભુ આદિનાથથી લઈને નવ ગુરૂઓ અને પછીના અનેક ઉર્જાના વહનકારોની દ્વારા નાથ સંપ્રદાયે સનાતન ધર્મને શક્તિ આપેલી છે. નાથ સંપ્રદાયમાં ધૂનીને પૃથ્વી, જળ, અગ્નિ, આકાશ અને વાયુ — આ પંચતત્ત્વોને એકત્રિત કરીને આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાનું સાધન માનવામાં આવે છે.

ભારતમાં અનેક સંતો, મહાપુરુષો અને ઋષિ-મુનિઓ થયા છે અને બાબા બાલનાથ પણ એવા જ એક મહાયોગી હતા, જેમણે અહીં જન્મ લઇને દેશ-વિદેશમાં ૮૪ ધૂનીઓની સ્થાપના કરી અને પોતાનું સમગ્ર જીવન ધર્મમય બનાવી દીધું હતું. માનવ યોનિના ૮૪ ચક્રોથી મુક્તિ પ્રાપ્ત કરીને જયારે તેમણે સમાધિ લીધી, ત્યારે આ સ્થાન તેમના તપથી અત્યંત ઊર્જાસભર બની ગયું. અહીં અનેક હતાશ મનોને આશા મળી છે, નિરાશ જીવનોને નવી ચેતના પ્રાપ્ત થઈ છે, અને અનાથ અને અકેલાં લોકોને ધર્મનો આધાર મળ્યો છે. બેજુબાન જીવજંતુઓ પર કરેલી દયાની ભાવના દ્વારા જીવનું યથાર્થ ઉત્તરણ થયું છે. શ્રી અમિત શાહે કહ્યું કે બાબા બાલનાથના સત્ય અને તપસ્યામાં વિશ્વાસ રાખવો, વૈરાગ્ય અને સેવા જીવનનો આધાર બનાવવો, કુદરતી જીવનશૈલી અપનાવવી અને પશુ-પંખીઓની સેવા કરવી — આ બધા સિદ્ધાંતોને બાબા નસ્તીનાથ આજે આગળ લઈ જઈ રહ્યા છે. પોતાના ગુરુની પરંપરાને અનુસરીને તેઓ લોકધર્મ, લોકકલ્યાણ, સનાતન ધર્મના પથ પર, પર્યાવરણ સંરક્ષણ અને સામાજિક સમરસતા માટે અનેક પ્રકારના પ્રકલ્પોને માર્ગદર્શન આપી રહ્યા છે.

મુંબઈમાં ગુજરાતી સાહિત્યિક કાર્યક્રમમાં શ્રી અમિત શાહે જણાવ્યું:

દેશના નિર્માણમાં ગુજરાતી સાહિત્યના પત્ર-પત્રિકાઓની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે.

સહકાર ઉદય ટીમ

➲ દેશની આઝાદી પછી 'ચિત્રલેખા'એ સમાજની સમસ્યાઓ અને સાહિત્ય બંનેને ખૂબ જ સચોટ ઢંગે લોકોની સામે રજૂ કર્યા છે.

સાહિત્ય સમાજની જરૂરિયાત છે અને તે સમાજના સહયોગ વિના આગળ વધીને રહી શકતું નથી. દેશના નિર્માણમાં ગુજરાતી સાહિત્યના પત્રો અને પત્રિકાઓનું વિશાળ યોગદાન રહ્યું છે. આ વિચારો કેન્દ્રીય ગૃહ અને સહકાર મંત્રી શ્રી અમિત શાહે મહારાષ્ટ્રની રાજધાની મુંબઈમાં ગુજરાતી સાપ્તાહિક 'ચિત્રલેખા'ના 75મા સ્થાપના દિવસના અવસરે વ્યક્ત કર્યા.

શ્રી શાહે જણાવ્યું કે 'ચિત્રલેખા'ની યાત્રા ગુજરાતના સાહિત્ય, સમાજ, જીવનશૈલી તેમજ ગુજરાત અને દેશના

> **75** યાત્રા ગુજરાતના સાહિત્ય, સમાજ, જીવન અને રાજ્ય તથા દેશની સમસ્યાઓનું એક સાચું પ્રતિબિંબ 'ચિત્રલેખા' રહી છે.

સામાજિક મુદ્દાઓનું પ્રતિબિંબ રહી છે. દેશને સ્વતંત્રતા મળ્યા બાદ 1950ના વર્ષમાં 'ચિત્રલેખા' શરૂ થઈ અને તેણે સમાજની સમસ્યાઓ તેમજ સાહિત્યને ખૂબ જ સચોટ રીતે લોકસમક્ષ મૂકવાનું કાર્ય કર્યું. 'ચિત્રલેખા'માં પ્રકાશિત થતા નવલકથાઓ દ્વારા સમાજને એકતા આપવાનો સફળ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો, જેના કારણે ગુજરાતી વાંચતા યુવાઓમાં અભ્યાસ માટે પ્રેરણા જગાઈ. તેમણે કહ્યું કે 'ચિત્રલેખા'એ પોતાના વાચકો સાથે જેવો સંબંધ બાંધ્યો છે, તે

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદે 1855માં 'બુદ્ધિ પ્રકાશ' નામની મેગેઝિન શરૂ કરી હતી. તે સમયે રિવાજો સામે જવું એ સાહસનો વિષય હતો અને એ માટે 'બુદ્ધિ પ્રકાશ'એ પ્રેરણારૂપ કાર્ય કર્યું.

1876માં નાનાલાલે 'સત્ય વિહાર' શરૂ કર્યું, જેને લીધે સમાજમાં અદભૂત જાગૃતિ જોવા મળી.

1919માં મહાત્મા ગાંધીજી એ 'નવજીવન' શરૂ કર્યું, જેનાથી તેમણે સત્યને કટુતમ સ્વરૂપે પણ સમાજ સમક્ષ મુકી દેવવાનું કાર્ય કર્યું.

ખૂબ જ દુર્લભ છે. આ તેટલું સરળ નથી જ્યારે નફાના વિચાર સિવાય, ઉદ્દેશની પવિત્રતા, સાહિત્ય પ્રત્યેની ભક્તિ અને સમાજની સમસ્યાઓનો ઉકેલ લાવવાની ભાવના હોય ત્યારે જ આવું શક્ય બને છે. શ્રી શાહે કહ્યું કે એક જાગૃત સાપ્તાહિક અમારા સમાજ અને જીવન પર અનેક પ્રકારથી ઊંડો પ્રભાવ પાડે છે. અંગ્રેજી ભાષા બોલવાની આજના યુગમાં જ્યારે ગુજરાતી સાહિત્ય જીવંત રાખવું મુશ્કેલ હતું, ત્યારે વજુભાઈએ 'ચિત્રલેખા'ની સ્થાપના કરી.

શ્રી શાહે કહ્યું કે ગુજરાતના અનામત આંદોલન દરમિયાન સમાજમાં વિખૂટા પડવાની સ્થિતિ હતી, પણ તે સમયે 'ચિત્રલેખા'એ સમાજને એક સૂત્રમાં પોકાવી રાખવાની જ્યોત પોતાના હાથમાં લીધી હતી. પોતાના 75 વર્ષના તથ્યસભર પ્રયાસોના કારણે જ 'ચિત્રલેખા'એ વિશ્વસનીયતા મેળવી છે. તેમણે કહ્યું કે જ્યારે વાંચવાનું શીખ્યું ત્યારથી 'ચિત્રલેખા' જોતી આવી છે. ક્યારેક હરિકૃષ્ણ મહેતા નું નવલકથન હોય, તો ક્યારેક તારક મહેતા નું ઉલ્ટા ચશ્મા, તો ક્યારેક પહેલાના પાનાં પર પ્રકાશિત થતા કાર્ટૂન વાંચતાં જોતાં સમાજના પ્રશ્નો સમજવા અને તેમના ઉકેલો શોધવા જેવી વૃત્તિ ક્યારે વિકસતી ગઈ એ જાણ્યે નહોતું થયું. શ્રી શાહે ઉમેર્યું કે આજના સમયમાં નિર્ભય રીતે સમાજની બધી સમસ્યાઓને રજૂ કરવી અને ફક્ત પ્રશ્ન ઉઠાવવાનો નહિ, પણ ઉકેલ માટે સૂચનો આપવાની જરૂરિયાત પહેલાં કરતાં ઘણી વધારે છે. તેમણે કહ્યું કે અત્યાર સુધી પોતાના જીવનમાં ત્રણ ઘરો બદલ્યા છે, પણ 'ચિત્રલેખા' ત્રણેય ઘરોમાં સતત આવી રહી છે.

26/11
આતંકવાદી હુમલો:
આ ઘટનાનું જે સચોટ અને સાચું નિરૂપણ 'ચિત્રલેખા'એ કર્યું, એ કદાચ બીજું કોઈ કરી શક્યું ન હોત.

ચિત્રલેખા'એ ઘણા એવા વિશેષાંક આપ્યા છે, જેને ક્યારેય ભૂલવામાં આવી શકે નહીં। તેની નર્મદા યોજના વિશેષાંકે આખા ગુજરાતને હચમચાવી નાખ્યું હતું. મુંબઈ પર થયેલા 26/11ના આતંકવાદી હુમલાનું જતાં-સાચું નિરૂપણ કદાચ કોઈએ 'ચિત્રલેખા'ની જેમ કર્યું નહીં હોય। આ પત્રિકાએ આતંકવાદની સમસ્યાને લઈને વ્યાપક જાગૃતિ ફેલાવી. 'ચિત્રલેખા'એ રામ મંદિરના મુદ્દે પણ ત્રણ વિશેષાંક પ્રકાશિત કર્યા હતા। શ્રી અમિત શાહે કહ્યું કે તેઓ બાળપણથી રામ મંદિરના સમર્થક રહ્યા છે, તેના માટે લડ્યા છે અને જેલ પણ ગયા છે, પણ 'ચિત્રલેખા' જેવી ઊંડાણપૂર્વક અને નિર્ભયતાથી આ વિષયનું નિરૂપણ બીજે કોઈએ કર્યું નથી. તેમણે ઉમેર્યું કે નગીનદાસ, તારક મહેતા અને ગુણવંત શાહ જેવા વિખ્યાત સાહિત્યકારો 'ચિત્રલેખા'ના પ્લેટફોર્મથી લોકપ્રિય બન્યા છે અને આજે રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા પદ્મ પુરસ્કારોથી સન્માનિત થયા છે.

ન્યૂ દિલ્હી ખાતે આયોજિત સમારંભમાં વડાપ્રધાનશ્રીનો સંબોધન

ભારતે સત્તાનો એકાધિકાર નહીં, માનવતાને પ્રાથમિકતા આપી

સહકાર ઉદય ટીમ

આજકાલ આખી દુનિયાની નજર ભારત પર કેન્દ્રિત છે. દરેક દેશ ભારત વિશે ઉત્સુક છે કે આજનું ભારત શું વિચારે છે. વૈશ્વિક સમુદાય હવે ભારતના વિચારો, નવીનતાઓ અને પ્રયાસોને અગાઉ કરતાં વધુ મહત્વ આપે છે. દેશના રાષ્ટ્રીય ગૌરવને પ્રોત્સાહન આપતાં આવા વિચારોને વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ તાજેતરમાં ન્યૂ દિલ્હી ખાતે આયોજિત જાહેર સમારંભમાં વ્યક્ત કર્યા હતા.

તેમણે કહ્યું: **"આ તો માત્ર શરૂઆત છે, કારણ કે વૈશ્વિક મંચ પર હવે ભારતની ક્ષમતા નવી ઊંચાઇઓને સ્પર્શી રહી છે."** છેલ્લા 10-11 વર્ષોમાં ભારતના તમામ ક્ષેત્રોમાં થયેલા વ્યાપક પરિવર્તનોનો ઉલ્લેખ કરતાં શ્રી મોદીએ લોકોની માનસિકતામાં આવેલા સકારાત્મક પરિવર્તન પર ખાસ ભાર મુક્યો.

તેમણે જણાવ્યું કે, આઝાદી પછીના દાયકાઓ દરમિયાન ભારતમાં એવી મનોદશાને પ્રોત્સાહન મળ્યું કે વિદેશી વસ્તુઓ વધુ સારી છે. તે સમયમાં વ્યાપારીઓ ઘણીવાર કોઈ વસ્તુના વખાણ કરતાં કહતાં કે આ વિદેશથી આયાત કરાયેલ છે. વડાપ્રધાને ભારપૂર્વક કહ્યું કે હવે એ સ્થિતિ બદલાઈ ગઈ છે — આજે લોકો સક્રિયતાપૂર્વક પૂછે છે: "શું આ ભારતમાં બનાવાયું છે (મેડ ઈન ઈન્ડિયા)?" તેમણે જણાવ્યું કે ભારત હવે માત્ર વૈશ્વિક વ્યવસ્થાનો ભાગ નથી, પરંતુ ભવિષ્યને ઘડવા અને તેને સુરક્ષિત બનાવવા માટે સક્રિય યોગદાન આપી રહ્યું છે. શ્રી મોદીએ જણાવ્યું કે 21મી સદી માટે વૈશ્વિક સંસ્થાઓની સ્થાપનામાં ભારતે આગેવાની લીધી છે. અમે ક્યારેય સત્તાનો એકાધિકાર નહોતો ઇચ્છ્યો, પરંતુ હંમેશા માનવતાને પ્રાથમિકતા આપી છે અને સમાવિષ્ટ તથા સહભાગી વૈશ્વિક વ્યવસ્થા માટે પ્રયાસ કર્યા છે, જેના પરિણામે સામૂહિક યોગદાન અને સહકાર સુનિશ્ચિત થયો છે.

શ્રી મોદીએ જણાવ્યું કે કુદરતી આફતો સામે વિશ્વસ્તરે પ્રતિબદ્ધતાને આગળ વધારવા માટે ભારતે **આફતારોધી અવસંરચના માટેના ગઠબંધન (CDRI)** ની સ્થાપનાની પહેલ કરી. ભારતે પુલો, રસ્તાઓ, ઈમારતો અને વીજળીના ગ્રીડ્સ જેવી આવશ્યક અવસંરચનાઓને આફતારોધક બનાવવા પર ભાર મૂકી રહ્યો છે. તેમણે આ પણ જણાવ્યું કે, ભારતે નાની દેશો માટે પણ સ્થિર ઊર્જા પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવા માટે **આંતરરાષ્ટ્રીય સૂર્ય ગઠબંધન (ISA)** ની પણ પહેલ કરી છે, જેમાં અત્યાર સુધી 100થી વધુ દેશો જોડાઈ ચૂક્યા છે. આ પ્રયાસો માત્ર હવામાન બદલાવ પર સકારાત્મક અસર કરતા નથી, પણ વૈશ્વિક દક્ષિણ દેશોની ઊર્જા જરૂરિયાતોને પણ સુરક્ષિત કરે છે.

- ભારત 21મી સદી માટે સમાવિષ્ટ અને સહભાગી વૈશ્વિક વ્યવસ્થાની સ્થાપનામાં આગેવાન ભૂમિકા ભજવી રહ્યો છે
- ભારત માત્ર વૈશ્વિક વ્યવસ્થાનો ભાગ નથી, પણ તે ભવિષ્યને ઘડવા અને સુરક્ષિત બનાવવા માટે પણ યથાવત યોગદાન આપી રહ્યો છે

નવી વૈશ્વિક વ્યવસ્થામાં ભારતની સ્થિતિ વધુ મજબૂત બની છે.

વૈશ્વિક વ્યવસ્થાઓને વધુ સહભાગીદારી આધારિત અને લોકતંત્રપૂર્ણ બનાવવા માટે ભારતના પ્રયાસોનું પરિણામ છે કે જી-20 શિખર સંમેલન દરમિયાન આફ્રિકન યુનિયનને જી-20નો સ્થાયી સભ્ય બનાવવામાં આવ્યો. શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ વૈશ્વિક નિર્ણયો લેતી સંસ્થાઓમાં વૈશ્વિક દક્ષિણ દેશોની અવાજ તરીકે ભારતની ભૂમિકા વિશે જણાવ્યું અને કહ્યું કે આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ, WHOના વૈશ્વિક પરંપરાગત ચિકિત્સા કેન્દ્ર અને કૃત્રિમ બુદ્ધિ (AI) માટે વૈશ્વિક વ્યવસ્થાના વિકાસ સહિતના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ભારતે મહત્ત્વપૂર્ણ યોગદાન આપ્યું છે. આ તમામ પ્રયાસો ભારતની વૈશ્વિક સ્થિતિને વધુ મજબૂત બનાવે છે. તેમણે વૈશ્વિક સુરક્ષામાં ભારતની મહત્વની ભૂમિકા પર પણ પ્રકાશ નાખ્યો અને કહ્યું કે કોવિડ-19 મહામારી દરમિયાન ભારતે પોતાની રસી વિકસાવી હતી અને દેશમાં ઝડપી રસીકરણ સુનિશ્ચિત કરવું ઉપરાંત 150થી વધુ દેશોમાં દવાઓની પૂર્તિ કરી હતી. વૈશ્વિક સંકટના સમયમાં ભારતે જે સેવા અને કરુણાની ભાવનાનું પ્રદર્શન કર્યું તે સમગ્ર વિશ્વમાં ગૂંજાયું અને ભારતની સંસ્કૃતિ તથા પરંપરાઓનો સારો પ્રતિબિંબિત થયો.

શ્રી અમિત શાહે કઠુઆમાં બોર્ડર આઉટપોસ્ટ પર સીમા સુરક્ષા દળના જવાનોથી સંવાદ કર્યો.

પાકિસ્તાન અને બાંગ્લાદેશની સીમા પર તૈનાત જવાનોએ આધુનિક ટેક્નોલોજીથી થશે સજ્જ.

સહકાર ઉદય ટીમ

કેન્દ્રીય ગૃહ અને સહકારિતા મંત્રી શ્રી અમિત શાહે જમ્મુ અને કાશ્મીરની મુલાકાત દરમિયાન કઠુઆ ખાતે બોર્ડર આઉટપોસ્ટ 'વિનય' પર તૈનાત સીમા સુરક્ષા દળ (BSF) ના જવાનો સાથે સંવાદ કર્યો. જવાનો સાથેની વાતચીત દરમિયાન શ્રી શાહે કહ્યું કે અહીં આવીને જાણી શકાય છે કે કેવી કઠિન પરિસ્થિતિઓમાં બીએસએફના જવાન દેશની સીમાઓની સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરે છે. કડકડતી ઠંડી હોય કે ભારે વરસાદ, અથવા 45 ડિગ્રી તાપમાન હોય – આવી વિકટ ભૌગોલિક અને હવામાનગત પરિસ્થિતિઓમાં પણ જવાનોએ સતર્કતા સાથે સીમાઓ પર હંમેશાં તત્પરતા દર્શાવી છે. શ્રી શાહે જમ્મુ ક્ષેત્રની આંતરરાષ્ટ્રીય સીમાની નજરદારી માટે બીએસએફના જવાનો અને અધિકારીઓના પ્રયાસોની પ્રશંસા કરી. દેશની સુરક્ષા માટે બીએસએફના ગૌરવમય ઇતિહાસનો ઉલ્લેખ કરતાં તેમણે કહ્યું કે સમગ્ર દેશ જાણે છે કે બીએસએફ આપણા રક્ષણની પ્રથમ પંક્તિ છે. બીએસએફએ હંમેશાં આ જવાબદારી શ્રેષ્ઠ રીતે નિભાવી છે। પાકિસ્તાન સાથેની દરેક લડાઈમાં ભારતીય સેના જેટલું જ મહત્વપૂર્ણ યોગદાન બીએસએફના જવાનોનું રહ્યું છે. શ્રી શાહે કહ્યું કે સીમા પર તૈનાતી માટે ઇલેક્ટ્રોનિક સર્વેલન્સ સિસ્ટમના બે મોડલ તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે. સમગ્ર સીમા પર તેમની સ્થાપનાથી જવાનોએ સમયસર માહિતી પ્રાપ્ત કરવાની ક્ષમતા મળશે અને શત્રુ દ્વારા કોઈપણ હરકતની પરિસ્થિતિમાં તરત જ ટેક્નોલોજીની મદદથી જવાબ આપી શકાશે. સીમા પર ઘુસણખોરીને ઓળખવા અને ટેક્નોલોજીની મદદથી સુરંગ શોધવા અને નષ્ટ કરવાની દિશામાં પણ અનેક પ્રયાસો કરવામાં આવ્યા છે.

શ્રી શાહે કહ્યું કે બહુ ઓછા વર્ષોમાં સમગ્ર ભારત-પાકિસ્તાન અને ભારત-બાંગ્લાદેશ સરહદ પર તૈનાત સુરક્ષા દળોના જવાનો આધુનિક ટેક્નોલોજીથી સુસજ્જ થઈ જશે. આપણા જવાનોનો ત્યાગ, શૂરપણુ, બલિદાન અને સાહસ દેશને સીમાની પેલે પાર રહેલા દુશ્મનો

- કેન્દ્ર સરકારે સુરક્ષા દળો અને તેમના પરિવારજનોની કલ્યાણ માટે પૂરેપૂરી પ્રતિબદ્ધતા દાખવી છે.
- સીમા પર ફરજ બજાવતા જવાનોએ જે મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડે છે, તેને હવે ઘટાડવામાં આવશે.

પાસેથી હંમેશાં સુરક્ષિત રાખે છે. અને એ જ કારણ છે કે દેશની જનતાના દિલમાં બીએસએફ માટે માન અને સન્માનનો ભાવ છે. સીમાઓ પર ટેક્નોલોજી સંબંધિત 26 થી વધુ પહેલના પ્રયોગો ચાલી રહ્યા છે. આ પહેલોમાં ડ્રોન વિરોધી ટેક્નોલોજી, ટનલ ઓળખવાની ટેક્નોલોજી અને ઇલેક્ટ્રોનિક સર્વેલન્સ જેવા મુદ્દાઓનો સમાવેશ થાય છે.

શ્રી શાહે વર્ષ 2019માં કઠુઆ જિલ્લામાં આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદ પર ફરજ બજાવતા સમય દરમિયાન સર્વોચ્ચ બલિદાન આપનાર બોર્ડર સિક્યોરિટી ફોર્સ (બીએસએફ)ના શહીદ સહાયક સમાદેશ્ટા વિનય પ્રસાદને શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરી હતી અને સરહદ પર નવનિર્મિત 8 મહિલા બેરેક, હાઈ માસ્ટ લાઇટ્સ, જી–1 ટાવર અને કમ્પોઝિટ બીઓપીનું લોકાર્પણ કર્યું. આ તમામ નિર્માણ માટે કુલ 47.22 કરોડ રૂપિયાનો ખર્ચ આવ્યો હતો। સરકારની આ પહેલથી બીએસએફના જવાનોની ફરજ દરમ્યાન સુરક્ષા વ્યવસ્થા વધુ મજબૂત બની છે અને કઠિન સરહદી પરિસ્થિતિઓ વચ્ચે તેમના રહેઠાણ અને જીવનસુવિધાઓમાં પણ નોંધપાત્ર સુધારો થયો છે.

કેન્દ્ર સરકાર સુરક્ષા દળો અને તેમના પરિવારજનોની કલ્યાણ માટે પૂર્ણરૂપે પ્રતિબદ્ધ છે. ભારત સરકાર દ્વારા સુરક્ષા દળોના કલ્યાણ માટે અનેક યોજનાઓ અમલમાં મૂકવામાં આવી છે, જેમ કે આયુષ્માન યોજના, CAPF યોજના, અનુગ્રહ ચુકવણી, CAPF પગાર પેકેજ યોજના હેઠળ આકસ્મિક મૃત્યુ વીમા કવરેજ, યુનિફાઈડ પેન્શન યોજના, પ્રધાનમંત્રી વિદ્યાર્થીવૃતિ યોજના અને ઈ-આવાસ જેવી સુવિધાઓનો સમાવેશ થાય છે.

મધ્ય પ્રદેશના આનંદપુર ધામમાં આયોજિત સમારોહમાં વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદી બોલ્યા

નવું ભારત 'વિકાસ સાથે વારસો'ના મંત્રથી કરી રહ્યું છે ઝડપી પ્રગતિ

- રામ વન ગમન પથ'માં મધ્ય પ્રદેશનો મોટો હિસ્સો
- ચંદેરી સાડીઓને મળ્યો જી.આઈ. ટેગ
- પ્રાણપુરમાં શિલ્પ હસ્તકલા હસ્તતંતુ પર્યટન ગામની સ્થાપના

સહકાર ઉદય ટીમ

ભારતની સાંસ્કૃતિક અને આધ્યાત્મિક વારસાને આગળ વધારવા માટેની પોતાની પ્રતિબદ્ધતા અનુસાર વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ મધ્ય પ્રદેશના અશોકનગર જિલ્લાની આનંદપુર ધામની મુલાકાત લીધી હતી. તેમણે વર્ષ 2047 સુધીમાં વિકસિત ભારત બનવા માટેના દેશના મહત્ત્વાકાંક્ષી લક્ષ્યની પુષ્ટિ કરી અને આ લક્ષ્ય હાંસલ કરવાની ખાતરી વ્યક્ત કરતાં ભારતની પ્રાચીન સંસ્કૃતિને જાળવી રાખવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂક્યો. તેમણે કહ્યું કે ઘણા દેશોએ વિકાસની શોધમાં પોતાની પરંપરાઓથી સંપર્ક ગુમાવી દીધો છે. શ્રી મોદીએ જણાવ્યું કે "ભારતની સંસ્કૃતિ એ માત્ર તેની ઓળખ નહીં, પણ તેની ક્ષમતાઓને પણ મજબૂત બનાવે છે."

તેમણે 'સબકા સાથ, સબકા વિકાસ'ના મંત્ર દ્વારા દિશા આપતા ગરીબો અને વંચિત લોકોના ઉદ્ધાર માટે સરકારના સંકલ્પને પુનરાવૃત્તિ સાથે દૃઢતાપૂર્વક જણાવ્યું કે "સેવાનો આ ભાવ સરકારની નીતિ અને પ્રતિબદ્ધતા બંને છે."

વડાપ્રધાન મોદીએ જણાવ્યું કે સેવાનો ભાવ વ્યક્તિઓને સમાજ, રાષ્ટ્ર અને માનવતા જેવા મહાન હેતુઓ સાથે જોડે છે. તેમણે સેવામાં પ્રતિષ્ઠિત થયેલા લોકોના સમર્પણને માન આપ્યું અને ઉલ્લેખ કર્યો કે કેવી રીતે નિસ્વાર્થ સેવાની પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા મુશ્કેલીઓ પર વિજય મેળવવો આપણું સ્વભાવ બની જાય છે. શ્રી મોદીએ સેવાને એક આધ્યાત્મિક સાધના ગણાવી અને તેનું તુલનાત્મક વર્ણન પવિત્ર ગંગા સાથે કર્યું જેમાં દરેકએ ડૂબકી લગાવવી જોઈએ. તેમણે આ સંદર્ભમાં આનંદપુર ધામ ટ્રસ્ટના મહત્વપૂર્ણ યોગદાનની પ્રશંસા કરી અને વિશ્વાસ વ્યક્ત કર્યો કે ટ્રસ્ટની સેવાભાવિત પ્રવૃત્તિઓ વિકસિત ભારતના વિઝનમાં નવી ઊર્જાનો સંચાર કરશે.

વડાપ્રધાનશ્રીએ કહ્યું કે અશોકનગર અને આનંદપુર ધામ જેવા વિસ્તારોએ રાષ્ટ્ર માટે ઘણું યોગદાન આપ્યું છે. તેમણે આ વિસ્તારોમાં કલાએ, સંસ્કૃતિએ અને કુદરતી સૌંદર્યે ભરીપૂરી વારસાની સમૃદ્ધિ તરફ સંકેત આપ્યો અને વિકાસ તથા વારસાના દ્રષ્ટિએ ધરાવતી તેમની વિશાળ ક્ષમતાનું પણ ઉલ્લેખ કર્યો. મધ્ય પ્રદેશ અને અશોકનગરમાં પ્રગતિને આગળ ધપાવવાના પ્રયાસોમાં ચંદેરી સાડીઓને ભૌગોલિક સંકેત (જી.આઈ.) ટેગ દ્વારા ચંદેરી હસ્તતંતુ ઉદ્યોગને

આનંદપુર ધામમાં
315
હેક્ટરમાં
500
વધુ ગાય ધરાવતી આધુનિક ગૌશાળા સ્થાપિત કરવામાં આવી છે.

પ્રોત્સાહન આપવું અને આ વિસ્તારમાં આર્થિક વિકાસને વેગ આપવા માટે પ્રાણપુરમાં શિલ્પ હસ્તકલા હસ્તતંતુ પર્યટન ગામની સ્થાપના કરવી સમાવેશ થાય છે.

આનંદપુરની પવિત્ર ભૂમિમાં પરોપકાર એક પરંપરા બની ગઈ છે.

પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ ગુરુજી મહારાજ મંદિર ખાતે દર્શન-પૂજન કર્યા અને આનંદપુર ધામના મંદિરમાં દર્શન કરી પોતાની પ્રસન્નતા વ્યક્ત કરતાં જણાવ્યું કે સંતોના તપથી પોષાયેલી આ પવિત્ર ભૂમિમાં પરોપકાર એક જીવનશૈલી બની ગઈ છે. અહીં સેવાનું સંકલ્પ માનવતા માટે કલ્યાણનો માર્ગ ખોલે છે. તેમણે પ્રથમ પાદશાહી શ્રી શ્રી ૧૦૮ શ્રી સ્વામી અદ્વૈત આનંદજી મહારાજ અને અન્ય પાદશાહી સંતોને નમન કર્યું. શ્રી મોદીએ કહ્યું, "આપણું ભારત એ ઋષિઓ, વિદ્વાનો અને સંતોનો દેશ છે, જેઓએ હંમેશા સંકટના સમયમાં સમાજનું માર્ગદર્શન કર્યું છે." તેમણે એ સમયને યાદ કર્યો જ્યારે આદિ શંકરાચાર્ય જેવા મહાન આચાર્યો એ અદ્વૈત દર્શનના ઊંડા જ્ઞાનને સમજાવ્યું હતું. શ્રી મોદીએ જણાવ્યું કે ઔપનિવેશિક યુગ દરમિયાન સમાજ એ આ જ્ઞાનથી પોતાનું જોડાણ ગુમાવવાનું શરૂ કર્યું હતું. પરંતુ પૂજ્ય અદ્વૈત આનંદજી મહારાજે અદ્વૈતના જ્ઞાનને સામાન્ય લોકો માટે સરળ અને સુલભ બનાવી આ પરંપરાને જીવંત રાખી. શ્રી મોદીએ વિશ્વભરમાં યુદ્ધ, ટકરાવ અને માનવીય મૂલ્યોના પતન જેવી પડકારજનક ચિંતાઓની ચર્ચા કરતાં કહ્યું કે, "આ તમામ સમસ્યાઓનો ઉકેલ અદ્વૈત દર્શનના મર્મમાં રહેલો છે." તેમણે પરમ-હંસ દયાલ મહારાજનો ઉલ્લેખ કર્યો જેમણે અદ્વૈત સિદ્ધાંતને સરળ શબ્દોમાં રજૂ કર્યો કે 'તમે જે છો, હું પણ એ જ છું.' "મારું અને તારું" જેવી વિ-ભાજનકારી ભાવનાને દૂર કરતી આ વિચારધારાને જો વિશ્વવ્યાપી રીતે અપનાવાય, તો દુનિયાના તમામ ટકરાવોનો ઉકેલ આવી શકે છે. શ્રી મોદીએ આનંદપુર ધામમાં સ્થાપિત ધ્યાનના પાંચ સિદ્ધાંતોનો ઉલ્લેખ કરતાં જણાવ્યું કે તેમાં નિ:સ્વા-ર્થ સેવા મહત્વપૂર્ણ છે. વંચિતોની સેવાને ભગવાનની સેવા માનવી એ ભારતીય સંસ્કૃતિનો મૂળમંત્ર છે. તેમણે ખુશી વ્યક્ત કરી કે આનંદપુર ટ્રસ્ટ સમર્પણપૂર્વક સેવાભાવના આ સંસ્કૃતિને આગળ વધારી રહ્યો છે.

સેવાની ભાવના સરકારની કલ્યાણકારી પહેલનું મૂળ છે.

શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ જણાવ્યું કે સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલી દરેક પહેલના કેન્દ્રમાં સેવાની ભાવના છે. તેમણે ભારપૂર્વક કહ્યું કે વડાપ્રધાન ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના અંતર્ગત દરેક જરૂરતમંદ વ્યક્તિ હવે અન્નની ચિંતા વિના જીવી શકે છે. આ જ રીતે આયુષ્માન ભારત યોજના ગરીબો અને વડીલોએ આરોગ્યસેવાઓની ચિંતા વિના સારવાર મેળવવાની સુવિધા આપી છે, જ્યારે પીએમ આવાસ યોજનાએ વંચિતોને સલામત નિવાસ સુનિશ્ચિત કર્યો છે. જળજીવન મિશન દ્વારા ગામડાઓમાં પાણીની સમસ્યાનું સમાધાન થઈ રહ્યું છે અને રેકોર્ડ સંખ્યામાં નવા એઇમ્સ, આઈઆઈટી અને આઈઆઈએમની સ્થાપનાથી હવે ગરીબથી ગરીબ બાળકો પણ પોતાના સપનાને સાકાર કરી શકે છે. "એક ઝાડ માતાના નામે" અભિયાન દ્વારા પર્યાવરણ સંરક્ષણ માટે સરકારની પ્રતિબદ્ધતાનું પુનરાવર્તન કરતાં શ્રી મોદીએ જણાવ્યું કે આ અભિયાન અંતર્ગત સમગ્ર દેશમાં કરોડો વૃક્ષોનું રોપણ કરવામાં આવ્યું છે. શ્રી મોદીએ "રામ વન ગમન પથ"ના વિકાસ કાર્યોનો ઉલ્લેખ કરતા જણાવ્યું કે આ પથનો એક મહત્વપૂર્ણ હિસ્સો મધ્ય પ્રદેશમાંથી પસાર થવાનું છે અને તે રાજ્યની વિશિષ્ટ અને અનોખી ઓળખને વધુ મજબૂત બનાવશે.

ભારતીય સંસ્કૃતિની રાજદૂત બની બ્રહ્માકુમારી સંસ્થા વિશ્વમાં આપી રહી છે શાંતિનો સંદેશ.

સહકાર ઉદય ટીમ

- બ્રહ્માકુમારી સંસ્થાએ પોતાના ત્યાગ, તપસ્યા અને તેજથી વિશ્વમાં સાદગી, સંયમ અને સહયોગનું એક અનોખું વાતાવરણ ઊભું કર્યું છે.
- વિશ્વભરમાં યોગ, ધ્યાન અને આધ્યાત્મના માર્ગે ચાલી રહેલા કરોડો લોકો; આવનારા સમયમાં આ માર્ગ વિશ્વ શાંતિનો માર્ગ બનશે.

પ્રધાનમંત્રીએ શ્રી નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વમાં આપણે 2047 માં આઝાદીનાં શતાબ્દી વર્ષે વિશ્વમાં દરેક ક્ષેત્રે સર્વોચ્ચ સ્થાન હાંસલ કરવાનો લક્ષ્ય નક્કી કર્યો છે. આપણાં પરંપરાગત મૂલ્યોમાં વિશ્વ બંધુત્વ તરફ લઇ જતી ક્ષમતા છે, દરેક માનવની આત્માને પરમાત્મા સાથે જોડવાની શક્તિ છે અને દરેક જીવનને સદ્વૃત્તિના માર્ગે દોરવાની દિશા છે — અને ભારતની બ્રહ્માકુમારી જેવી સંસ્થાઓ આ દિશામાં ઉત્તમ કાર્ય કરી રહી છે. કેન્દ્રીય ગૃહ અને સહકારિતા મંત્રી શ્રી અમિત શાહે રાજસ્થાનમાં સુરક્ષા દળોના માટે યોજાયેલા "આંતરિક જાગૃતિ દ્વારા આત્મ-સશક્તિકરણ" વિષયક રાષ્ટ્રીય સંવાદના આરંભ પ્રસંગે આ વિચારો વ્યક્ત કર્યા હતા. શ્રી શાહે કહ્યું કે આપણા સુરક્ષા દળોના ત્યાગ, તપ અને બલિદાનના કારણે આજે આપણે સુરક્ષિત છીએ. આપણા સુરક્ષા દળો દરેક પ્રકારની કઠિન પરિસ્થિતિઓ અને વાતાવરણમાં દેશની સરહદોની રક્ષા કરે છે. સેના, કેન્દ્રીય સશસ્ત્ર પોલીસ દળ અને રાજ્યોના પોલીસ દળો આંતરિક સુરક્ષા જાળવીને નબળા લોકોને સુરક્ષા પ્રદાન કરે છે. આ કાર્ય દરમિયાન થતા માનસિક દબાણમાંથી સુરક્ષા કર્મચારીઓને મુક્ત કરવા માટે બ્રહ્માકુમારી સંસ્થાની ભૂમિકા ખૂબ મહત્વની છે. તેમણે જણાવ્યું કે છેલ્લા 25 વર્ષોથી બ્રહ્માકુમારી સંસ્થા સતત સુરક્ષા દળોમાં જઈને તેમના તણાવ ઘટાડવા અને શાંત મન તથા

તંદુરસ્ત શરીર સાથે દેશની વધુ સારી રીતે રક્ષા સુનિશ્ચિત કરવાની દિશામાં પ્રશંસનીય પ્રયાસો કરી રહી છે.

શ્રી શાહે બ્રહ્માકુમારી સંસ્થા દ્વારા 'વિશ્વ એકતા અને વિશ્વ વિશ્વાસ માટે ધ્યાન' કાર્યક્રમનું લોકાર્પણ પણ કર્યું અને જણાવ્યું કે સંસ્થાએ પોતાના ત્યાગ, તપ અને તેજ વડે સમગ્ર વિશ્વમાં સાદગી, સંયમ અને સહયોગનું એક અદભુત વાતાવરણ ઊભું કર્યું છે. બ્રહ્માકુમારી સંસ્થા યોગ અને ધ્યાનના માધ્યમથી સમગ્ર વિશ્વમાં શાંતિ અને સાધનાનું દીપક પ્રગટાવી રહી છે અને દરેક વ્યક્તિની અંદરની સદ્વૃત્તિને જાગૃત કરવાની તેમના પ્રયાસોથી એક અનોખું શાંતિમય વાતાવરણ સર્જાઈ રહ્યું છે. શ્રી શાહે કહ્યું કે બ્રહ્મચાર્યનું પાલન, શાકાહાર, નશામુક્તિ, સાદા જીવનનું જીવનમૂલ્ય, ધ્યાન તથા તેના દ્વારા આત્માનું પરમાત્માથી મિલન અને આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને શુદ્ધ, શાંત અને અમર આત્માના અંશનો અનુભવ — આ બધાંને બ્રહ્માકુમારી સંસ્થાએ સરળ અને સરળ રીતથી જનમાનસ સુધી પહોંચાડ્યા છે. બ્રહ્માકુમારી માતૃત્વ શક્તિના માધ્યમથી આજે તેઓ સમગ્ર વિશ્વમાં શાંતિ અને સંવાદનો સંદેશ લઈ જઈ રહ્યા છે અને ભારતીય સંસ્કૃતિના રાજદૂત તરીકે કાર્ય કરી રહ્યા છે.

છેલ્લા 25 વર્ષોથી સુરક્ષા કર્મચારીઓના તણાવ ઘટાડવા માટે બ્રહ્માકુમારી સંસ્થાના પ્રયત્નો પ્રશંસનીય છે.

શ્રી શાહે કહ્યું કે 21 જૂનના રોજ 'અંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ' ઉજવીને સમગ્ર વિશ્વમાં વૈદિક પરંપરાનું પ્રસાર થયું છે.

યોગ અને આધ્યાત્મિકતા દ્વારા મન, શરીર, બુદ્ધિ અને આત્માને એકરૂપ બનાવીને જ્ઞાનના પથ ઉપર પ્રગતિ તરફ જવાનું અને ચિંતનથી સમસ્યાઓના નિવારણ માટે નીતિઓનું સર્જન — આ ભારતની પ્રાચીન પરંપરા રહી છે. આજે પણ આપણે આ પરંપરાને સમગ્ર વિશ્વ સુધી પહોચાડવાના પ્રયત્નો કરી રહ્યા છીએ. ભારત એ વિશ્વને સૌપ્રથમ 'વસુધૈવ કૂટુંબકમ'ની ભાવના આપી અને આપણા ઉપનિષદોએ આખા વિશ્વને પરિવાર માને તેવી માન્યતા આપી. તેમણે જણાવ્યું કે પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ 21 જૂનને આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ તરીકે ઉજવીને આપણા વૈદિક સંસ્કારને આખા વિશ્વમાં પહોચાડ્યા છે. આના પરિણામે આજે દુનિયાભરમાં કરોડો લોકો પોતાનું જીવન યોગ, ધ્યાન અને આધ્યાત્મના માર્ગે આગળ વધારી રહ્યા છે. અને આવનારા સમયમાં આ માર્ગ જ વિશ્વશાંતિનો માર્ગ બનશે.

International Year of Cooperatives 2025
Cooperatives Build a Better World

હરિયાણાના હિસારમાં પીએમ શ્રી નરેન્દ્ર મોદીની ઉપસ્થિતિમાં જણાવાયું કે

'હવાઈ ચપ્પલ પહેરનારાનું પણ હવે હવાઈ જહાજમાં સફર કરવાનો સપનો સાકાર થઈ રહ્યો છે.'

સહકાર ઉદય ટીમ

વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વમાં ભારત સરકાર દેશના નાગરિકોને સુરક્ષિત અને ખૂણાની કિમતી હવાઈ મુસાફરી ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે પ્રતિબદ્ધ છે. આ દૃષ્ટિકોણને આગળ વધારતા વડાપ્રધાન શ્રી મોદીએ હરિયાણાના હિસારમાં મહારાજા અગ્રસેન હવાઈમથકના નવા ટર્મિનલ ભવનની પાયાની શિલા મૂકી. આ યોજનામાં રૂ. 410 કરોડથી વધુ ખર્ચ થશે. શ્રી મોદીએ હરિયાણાના લોકોની શક્તિ, રમતગમતની ભાવના અને ભાઈચારાને રાજ્યની ઓળખ તરીકે વર્ણવી અને પોતાના તે વચનને ફરીથી યાદ અપાવ્યું કે "હવાઈ ચપ્પલ પહેરનારા પણ હવે હવાઈ જહાજમાં ઉડી શકે છે", અને કહ્યું કે હવે તે સપનું સમગ્ર દેશમાં સાકાર થઈ રહ્યો છે. શ્રી મોદીએ

- વડાપ્રધાનશ્રીએ હિસારમાં મહારાજા અગ્રસેન એરપોર્ટના નવા ટર્મિનલ બિલ્ડિંગની પાયાની શિલા મૂકી, જે રૂ. 410 કરોડના ખર્ચે નિર્માણ પામશે.
- વર્ષ 2014 સુધી દેશમાં માત્ર 74 હવાઈમથકો હતા, જેની સંખ્યા હવે 150થી પણ વધુ થઈ ગઈ છે.
- ઉડાન યોજના અંતર્ગત લગભગ 90 જેટલા એરપોર્ટને નેટવર્ક સાથે જોડવામાં આવ્યા છે.

ગુરૂ જંભેશ્વર, મહારાજા અગ્રસેન અને પવિત્ર અગ્રોહા ધામને શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરી અને વિકાસશીલ હરિયાણા અને વિકાસશીલ ભારતના લક્ષ્યપ્રત્યે પોતાની પ્રતિબદ્ધતા ફરીથી વ્યક્ત કરી. તેમણે ખેલ અને કૃષિ ક્ષેત્રે હરિયાણાની વૈશ્વિક અસરની પણ પ્રશંસા કરી.

600
વધુ રૂટ્સ પર દેશના નાગરિકોને સસ્તી હવાઈ મુસાફરી ઉપલબ્ધ છે.

શ્રી મોદીએ ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે છેલ્લાં 10 વર્ષમાં લાખો ભારતીયોએ પ્રથમવાર હવાઈ મુસાફરીનો અનુભવ કર્યો છે. આ સમયગાળામાં દેશના તે વિસ્તારોમાં પણ નવા હવાઈમથકો બન્યા છે જ્યાં અગાઉ યોગ્ય રેલવે સ્ટેશન પણ નહોતા. જ્યારે ભારતને સ્વતંત્રતા મળ્યા પછીના 70 વર્ષમાં માત્ર 74 હવાઈમથકો હતા, આજે તેમની સંખ્યા 150થી વધુ થઇ ગઈ છે. ઉડાન યોજના હેઠળ લગભગ 90 હવાઈમથકોને જોડવામાં આવ્યા છે. આના કારણે દેશભરના 600થી વધુ રૂટ્સ પર નાગરિકોને સસ્તી હવાઈ મુસાફરી ઉપલબ્ધ બની છે અને તેની સાથે વાર્ષિક હવાઈ મુસાફરોની સંખ્યા નવા રેકોર્ડ તોડી રહી છે. વિવિધ એરલાઇનોએ 2,000 નવા વિમાનોના ઓર્ડર આપ્યા છે, જેના કારણે પાયલટ, એર હોસ્ટેસ અને અન્ય સેવામાં હજારો રોજગારના અવસરો ઊભા થશે. સાથે જ વિમાનના જાળવણી ક્ષેત્રે પણ નોંધપાત્ર રોજગારની તકો ઊભી થશે. તેમણે કહ્યું, **"હિસાર હવાઈમથક હરિયાણાના યુવાનોએ મોટા સપનાઓ જોવા અને તેને સાકાર કરવા માટે નવા અવસરો આપશે."**

ગરીબ કલ્યાણ અને સામાજિક ન્યાય પર સરકારનો ભાર

પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ નાગરિકોને વિકસિત ભારતના નિર્માણ માટે બાબાસાહેબ આંબેડકરનાં આદર્શો માટે પોતાની પ્રતિબદ્ધતાની પુષ્ટિ કરવા આહ્વાન કર્યું. તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે, **"આપણી સરકાર ગરીબોના કલ્યાણ અને સામાજિક ન્યાય સુનિશ્ચિત કરતી વખતે કનેક્ટિવિટીની દિશામાં ખાસ ધ્યાન આપી રહી છે."** શ્રી મોદીએ દુ:ખ વ્યક્ત કરતાં કહ્યું કે સ્વતંત્રતાના 70 વર્ષ બાદ પણ માત્ર 16 ટકા ગ્રામિણ ઘરોમાં જ નળ દ્વારા પાણીની સુવિધા ઉપલબ્ધ હતી, જેના કારણે અનુસૂચિત જાતિ, જનજાતિ અને પછાત વર્ગો પર ભારે અસરો પડી. તેમણે જણાવ્યું કે છેલ્લાં કેટલાક વર્ષોમાં તેમની સરકારે 12 કરોડથી વધુ ગ્રામિણ ઘરોમાં નળથી પાણીનો કનેક્શન આપ્યું છે, જેના કારણે આજકાલ 80 ટકા ગ્રામિણ ઘરો સુધી આ સુવિધા પહોંચી ગઈ છે. વંચિત વર્ગોને સન્માનભર્યું જીવન સુનિશ્ચિત કરવા માટે સરકાર દ્વારા 11 કરોડથી વધુ શૌચાલયોનું નિર્માણ કરાયું છે. મોદી સરકારના સમયમાં ખુલેલા જન ધન ખાતાઓના સૌથી વધુ લાભાર્થી એસસી, એસટી અને ઓબીસી સમુદાયમાંથી છે.

સહકારિતા રાજ્યમંત્રી કૃષ્ણપાલ ગુર્જરે સમીક્ષા બેઠક યોજી

સહકારી સમિતિઓની હવે ઓનલાઇન ઓડિટિંગ કરવામાં આવશે

સહકાર ઉદય ટીમ

➲ 'મારી સમિતિ મારો પટલ' પોર્ટલ લોન્ચ કરવામાં આવ્યું છે, જે સહકારી સમિતિઓને આવતી ચુનૌતીઓના ઉકેલ માટે સહાયક સાબિત થશે.

સહકારી સમિતિઓને પારદર્શક, અસરકારક અને તકનીકી રીતે સશક્ત બનાવવા માટે તેમના ડિજિટલાઈઝેશન પર ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવી રહ્યું છે. આના માધ્યમથી સહકારી સંસ્થાઓના કામકાજને માત્ર ડિજિટલ રીતે સશક્ત બનાવવામાં આવી રહ્યું નથી, પણ સાથે- સાથ એ પણ પ્રયત્ન કરવામાં આવી રહ્યો છે કે ટૂંક સમયમાં તેમની ઓડિટિંગ પણ ઓનલાઈન થવા લાગે. કેન્દ્રિય સહકારિતા રાજ્યમંત્રી શ્રી કૃષ્ણ પાલ ગુર્જરે ગયા કેટલાક દિવસો પહેલાં ચંડીગઢમાં હરિયાણામાં સહકારી સમિતિઓના ડિજિટલાઈઝેશન અને વિસ્તારની પ્રગતિ અંગે સમીક્ષા બેઠક યોજી હતી જેમાં આ મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. સાથે જ, તેમણે 'મારી સમિતિ મારો પટલ' નામે એક પોર્ટલ પણ લોન્ચ કર્યું હતું. આ પોર્ટલ સહકારી સમિતિઓને પડતી પડકારોને ઉકેલવા માટે મદદરૂપ સાબિત થશે.

સમીક્ષા બેઠક દરમિયાન શ્રી કૃષ્ણ પાલ ગુર્જરે જણાવ્યું કે રાજ્યમાં પ્રાથમિક કૃષિ ઋણ સમિતિઓ (પેક્સ) સામે ઊભી થતી સમસ્યાઓની ઓળખ કરવાની જરૂર છે અને તેમની આવક વધારવા માટે મજબૂત યોજનાઓ સાથે તેમને આદર્શ સંસ્થાઓ તરીકે વિકસિત કરવી જોઈએ. રાજ્ય સહકારી બેંકોને આધુનિક બનાવવા પર ભાર મૂકતાં તેમણે અધિકારીઓને જણાવ્યું કે આ બેંકોને તકનીકી રીતે વિકસિત બનાવવી જોઈએ અને ખેડૂતોને 85 ટકાં સુધીની ઋણ ગેરંટીનો લાભ મળવો જોઈએ. સમીક્ષા બેઠકમાં હરિયાણાના સહકાર મંત્રી શ્રી અરવિંદ શર્મા પણ હાજર રહ્યા. તેમણે અધિકારીઓને નિર્દેશ આપ્યો કે રાજ્ય સરકાર દ્વારા નક્કી કરાયેલ 2,500 નવા પેક્સ ખોલવાના લક્ષ્યને પ્રાથમિકતા આધારે પૂર્ણ કરવા માટે સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ.

ચંડીધઢ સ્થિત પ્રાદેશિક સહકારી વ્યવસ્થાપન સંસ્થા (RICM) માં 'વિકસિત ભારતના નિર્માણઃ સહકારિતા, ખેડૂત સશક્તિકરણ અને વિકાસ દ્વારા ગ્રામિણ અર્થતંત્રમાં પરિવર્તન' વિષય પર આયોજિત બે દિવસીય રાષ્ટ્રીય પરિષદમાં શ્રી કૃષ્ણ પાલ ગુર્જરે 'મેરી સમિતિ મેરા પટલ' પોર્ટલ લોન્ચ કર્યું. પરિષદનું ઉદ્ઘાટન કરતા તેમણે જણાવ્યું કે વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વમાં ભારતની ગ્રામિણ અર્થવ્યવસ્થાને ફરી જીવંત બનાવી રહી છે. સહકારી સમિતિઓને એકીકૃત અને મજબૂત બનાવવા માટે સ્ટાન્ડર્ડ બાયલોઝ વિકસાવવામાં આવી રહ્યાં છે અને પેક્સની કામગીરીની કાર્યક્ષમતા વધારવા માટે તેમનું કમ્પ્યુટરીકરણ કરવામાં આવી રહ્યું છે. પેક્સને મલ્ટિફંક્શનલ બનાવવા માટે તેને 25 પ્રકારની સેવાઓ આપવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે. આથી તેના સભ્યો માટે સ્વરોજગારની વધુ તકો ઊભી થશે અને આખા સમુદાય તથા રાષ્ટ્રને તેનો લાભ મળશે.

શ્રી કૃષ્ણપાલ ગુર્જરે કહ્યું કે આગામી પાંચ વર્ષમાં પંજાબમાં 9,000 અને હરિયાણામાં 2,500 નવી સહકારી સમિતિઓ બનાવવામાં આવશે, જેના કારણે સહકાર ક્ષેત્ર વધુ મજબૂત બનશે. આ પરિષદનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ગ્રામિણ સમુદાયોને સશક્ત બનાવવો, ખેડૂતની આજિવિકાને મજબૂતી આપવી અને સહકારિતાના માધ્યમથી સ્થિર વિકાસને વેગ આપવો હતો.

પશુપાલન ગ્રામિણ સમૃદ્ધિનો આધાર બની રહ્યું છે : ભૂટાની

સહકારિતા સમીક્ષા બેઠકમાં દેશભરમાં સહકારી ક્ષેત્રને વધુ મજબૂત અને આધુનિક બનાવવા માટે પહેલો અને રણનીતિઓ અંગે ચર્ચા.

સહકાર ઉદય ટીમ

પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીના "સહકારથી સમૃદ્ધિ"ના વિઝનને સાકાર કરવા માટે સહકાર મંત્રાલય, કેન્દ્રીય ગૃહ અને સહકાર મંત્રી શ્રી અમિત શાહના માર્ગદર્શન હેઠળ, સહકારી ક્ષેત્રને નવી ઊર્જા અને સ્પષ્ટ રણનીતિક દિશા આપવા સતત પ્રયાસશીલ છે. તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ સહકાર ક્ષેત્રને વધુ મજબૂત અને આધુનિક બનાવવાનો છે. આ જ દિશામાં કેન્દ્રીય સહકાર સચિવ ડૉ. આશીષ કુમાર ભૂટાનીની અધ્યક્ષતામાં મેઘાલયની રાજધાની શિલોંગમાં 10-11 એપ્રિલ, 2025 દરમિયાન રાષ્ટ્રીય સમીક્ષા બેઠક યોજાઈ હતી.

બેઠકના ઉદ્ઘાટન સત્રમાં સંબોધન કરતા ડૉ. ભૂટાનીએ દેશની અર્થવ્યવસ્થામાં સહકારી ક્ષેત્રની ચોકસાઈપૂર્વકની ભાગીદારીનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે તમામ સહકારી સમિતિઓના પાન (પર્માનન્ટ અકાઉન્ટ નંબર) એકત્ર કરવાનો પર ભાર મૂક્યો. તેમણે કહ્યું કે સહકાર મંત્રાલય મજબૂત આંતરરાજ્ય સહકાર સાથે સહકારી નેતૃત્વવાળી આર્થિક વૃદ્ધિને આગળ વધારવા માટે પ્રતિબદ્ધ છે. આ પહેલ પારદર્શિતા, વિશ્લેષણ અને નીતિ નિર્ધારણની દ્રષ્ટિએ અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે.

ડૉ. ભૂટાનીએ પશુપાલનને ગ્રામિણ સમૃદ્ધિમાં વધારો લાવતી પ્રવૃતિ તરીકે વાખોડી હતી અને જણાવ્યું હતું કે આજના સમયમાં પશુપાલન પરંપરાગત ખેતી કરતાં વધારે આર્થિક સંભાવનાઓ ધરાવતું ક્ષેત્ર બની ગયું છે. ડેરી ક્ષેત્રના વિસ્તરણ માટે "શ્વેત ક્રાંતિ 2.0" શરૂ કરવામાં આવી છે, જેના માધ્યમથી ગ્રામિણ વિસ્તારોમાં મહિલા સશક્તિકરણ અને બાળ પોષણને પ્રોત્સાહન મળી રહ્યું છે.

અસમ, ઝારખંડ અને ઉત્તર પ્રદેશ જેવા રાજ્યોમાં ડેરી ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના વિકાસ માટે નેશનલ ડેરી ડેવલપમેન્ટ બોર્ડ અને અમૂલ જેવી સંસ્થાઓ સાથે ભાગીદારી કરવામાં આવી રહી છે.

ડૉ. ભૂટાનીએ સ્વતંત્ર ભારત પછી પ્રથમ વખત સ્થપાતી ત્રિભુવન સહકારી યુનિવર્સિટીને ઐતિહાસિક પગલું ગણાવ્યું અને જણાવ્યું કે આ યુનિવર્સિટી તમામ રાજ્યોમાં સહકારી શિક્ષણને માનકીકૃત કરશે અને 250થી વધુ અસ્તિત્વમાં રહેલી સહકારી સંસ્થાઓનો કાયાપલટ કરશે.

સમિક્ષા બેઠકમાં દેશભરમાં સહકારી ક્ષેત્રને વધુ મજબૂત અને આધુનિક બનાવવા માટે હાથ ધરવામાં આવેલી પહેલો અને તૈયાર કરાયેલી વ્યૂહરચનાઓ અંગે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. આ બેઠકમાં રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના પ્રતિનિધિઓ, સહકારી સંઘોના અધિકારીઓ, નાણાકીય સંસ્થાઓ અને નીતિ નિર્માતાઓ સહિતના મુખ્ય હિતધારકોનો સમાવેશ થયો હતો.

રાજ્યોની સમિક્ષા સત્ર દરમિયાન સહકારી ઇકોસિસ્ટમને વધુ વિકસાવવા તેમજ નવીનતા અને સમાવિષ્ટતા (ઈનક્લૂઝિવનેસ)ને પ્રોત્સાહન આપવા માટે નૅશનલ કોઓપરેટિવ એક્સપોર્ટ લિમિટેડ (NCEL), નૅશનલ કોઓપરેટિવ ઓર્ગૅનિક લિમિટેડ (NCOL), ભારતીય બીજ સહકારી સંઘ લિમિટેડ (BBSCL), NCCF અને NAFED જેવી રાષ્ટ્રીય સહકારી સંસ્થાઓની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ઉપર પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો.

દ્વિદિવસીય સત્રો દરમિયાન મુખ્યત્વે સહકારી સમિતિઓ માટે બૅંકિંગ સેવાઓનો વિસ્તારો કરવો અને માઇક્રો-એટીએમના માધ્યમથી ઘર-ઘર બૅંકિંગ સુવિધા સુનિશ્ચિત કરવાની ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. તેમાં પ્રાથમિક કૃષિ ઋણ સમિતિઓ (પેક્સ), ડેરી સહકારી સમિતિઓ અને અન્ય સહકારી સંસ્થાઓના સભ્યોને રૂપે ખેડૂત ક્રેડિટ કાર્ડ દ્વારા શૂન્ય વ્યાજે લોનની ઉપલબ્ધિ તેમજ ગ્રામ્ય સહકારી બૅંકિંગને મજબૂત બનાવવાનો સમાવેશ હતો. સાથે સાથે, બહુપદેશીય કૃષિ સહકારી સમિતિઓ (એમ્પેક્સ), પેક્સ, ડેરી અને માછીમારી સહકારી સમિતિઓ, અનાજ સંગ્રહ યોજના તથા કૃષિ અને ગ્રામ્ય વિકાસ બેંકોના ડિજિટલાઇઝેશનને સમયસર પૂર્ણ કરવાની પણ ચર્ચા થઈ હતી, જેથી તેમની પારદર્શિતા, ઓપરેશનલ કાર્યક્ષમતા અને સેવા પહોંચમાં સુધારો લાવી શકાય.

આ સમયગાળામાં આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારિતા વર્ષ 2025ને ધ્યાનમાં રાખીને એક સમર્પિત વર્કશોપ પણ આયોજિત કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં સહકારી સમિતિઓ માટે બેન્ચમાર્કિંગ, અસર મૂલ્યાંકન અને આવનારા નાણાકીય વર્ષ માટે વ્યવસાય સુધારાના કાર્યોની આયોજન તૈયાર કરવા જેવી વ્યૂહાત્મક પ્રાથમિકતાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું હતું. આ વર્કશોપ દરમિયાન મહારાષ્ટ્ર, ગુજરાત અને ઉત્તરાખંડના પ્રતિનિધિમંડળોએ સહકારી વિકાસ ક્ષેત્રમાં શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓ અને નવીનતાઓ વહેંચી હતી.

ખાસ લેખ

સંદીપ કુમાર નાયક

હવામાન પરિવર્તનની પડકારોને પહોંચી વળશે સહકારી સંસ્થાઓ

હવામાન પરિવર્તનની પડકારોને પહોંચી વળવા માટે સહકારી સંસ્થાઓ તૈયાર છે. સમગ્ર વિશ્વમાં આ વિષય પર જાગૃતિ અભિયાન ચલાવવામાં આવી રહ્યું છે, જેમાં જી-20 દેશોની ભૂમિકા મહત્વપૂર્ણ છે. વર્ષ 2030 સુધી નક્કી કરવામાં આવેલા સ્થાયી વિકાસ લક્ષ્યો (SDG) અને 2050 સુધી નેટ ઝીરો નિર્ધારિત ટાર્ગેટ હાંસલ કરવા માટે ભારતની સહકારી સંસ્થાઓ સંપૂર્ણ રીતે તૈયાર છે. આ સંદર્ભમાં CCA (Cooperative for Climate Change) ની રચના એક અર્થપૂર્ણ પહેલ છે. જી-20 સંમેલનમાં હવામાન પરિવર્તનના વધતા ખતરા વિશે લગભગ તમામ દેશોએ ગંભીર ચિંતા વ્યક્ત કરી છે. અને આ દિશામાં વિશ્વના મોટા ભાગના દેશોની સહકારી સમિતિઓ પણ સક્રિય રીતે કામ કરી રહી છે.

ભારતની અધ્યક્ષતામાં આયોજિત ઇન્ટરનેશનલ કોઓપરેટિવ એલાયન્સ (ICA) ના સંમેલનમાં વિશ્વના 150 થી વધુ દેશોના પ્રતિનિધિઓએ ભાગ લીધો હતો. એ જ રીતે, G20 દેશોની વસ્તી વિશ્વની લગભગ બે તૃતીયાંશ વસ્તી જેટલી છે. વૈશ્વિક GDPમાં G20 દેશોની હિસ્સેદારી આશરે 80 ટકાથી વધુ છે, જ્યારે તેઓ વૈશ્વિક વેપારના લગભગ 75 ટકાનો પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. વિશ્વની ટોચની 300 સહકારી સંસ્થાઓનો વાર્ષિક ટર્નઓવર 2,146 બિલિયન અમેરિકી ડોલરથી વધુ થઈ ગયો છે. સમગ્ર વિશ્વમાં આશરે 30 લાખ સહકારી સમિતિઓ કાર્યરત છે, જેમાં ભારતની એકલ હિસ્સેદારી લગભગ 8.5 લાખ છે.

પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ પર્યાવરણ માટેની જીવનશૈલી એટલે કે એલઆઈએફઈ (LIFE – Lifestyle for Environment) ના અનુરોધ સાથે લોકોને ટકાઉ જીવનશૈલી અપનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કર્યું છે. સહકારી સંસ્થાઓ અને તેમના સભ્યો LIFE સાથે જોડાયેલી પ્રવૃત્તિઓમાં સક્રિય રીતે ભાગ લઈ શકે છે. વિશ્વની મોટાભાગની વસતી ખેતી અને ખેતી સાથે જોડાયેલી to-daye કાર્યો પરથી રોજગાર મેળવે છે. મોટાભાગના ખેડૂત કોઈ ને કોઈ સહકારી સંસ્થાના સભ્ય હોય છે – ઉદાહરણ તરીકે, ભારતમાં 94 ટકા કરતા વધુ ખેડૂત સહકારી સંસ્થાઓ સાથે જોડાયેલા છે. જેમ જેમ હવામાન પરિવર્તન ખેતી અને કૃષિ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ પર અસર પાડે છે, તેમ સહકાર ક્ષેત્રની ભૂમિકા વધુ મહત્વપૂર્ણ બની જાય છે. હવે સહકારી સંસ્થાઓ હવામાન અનુકૂળ ખેતી, પાણી બચાવ, ઓર્ગેનિક ખેતી, અને શૂન્ય ઉત્સર્જન અભિગમ જેવી પહેલોમાં અગત્યનો ફાળો આપી શકે છે.

બેલ્જિયમની રાજધાની બ્રુસેલ્સમાં ઇન્ટરનેશનલ કોઓપરેટિવ એલાયન્સ (ICA)નું મુખ્યાલય સ્થિત છે. આઇસીએમાં જી-20 દેશોની મોટી સંખ્યામાં સહકારી સંસ્થાઓ જોડાયેલી છે. આ સંદર્ભે જી-20માં ICAની ભાગીદારીમાં પણ વધારો થવો જોઈએ. ભારતમાં ઇફ્કો, જીસીએમએમએફ (અમૂલ) અને કૃભકો જેવી વિશ્વના અગ્રણી સહકારી સંસ્થાઓ છે, જે સહકાર ક્ષેત્ર દ્વારા હવામાન પરિવર્તન જેવી વૈશ્વિક પડકારોને પહોંચી વળવા માટે મહત્વપૂર્ણ યોગદાન આપી શકે છે.

ભારતની અધ્યક્ષતામાં આયોજિત જી-20 શિખર સંમેલનમાં "વસુધૈવ કુટુંબકમ્" એટલે કે "એક ધરતી, એક પરિવાર અને એક ભવિષ્ય" થીમ અપનાવવામાં આવી હતી. આ વિઝન વૈશ્વિક સહકાર અને ટકાઉ વિકાસ માટે સહકારિતાની ભૂમિકા સુપેરીત કરે છે.આ વર્ષે જૂનમાં ફ્રાન્સમાં યોજાયેલી પેરિસ સમિટ ફોર એ ન્યુ ગ્લોબલ ફાઇનાન્સિયલ પેક્ટ, જુલાઈમાં યુનાઈટેડ નેશન્સના હાઈ-લેવલ પોલિટિકલ ફોરમ, સપ્ટેમ્બર માસમાં યુનાઈટેડ નેશન મહાસભા હેઠળ આયોજિત એસડીજી શિખર સંમેલન અને ડિસેમ્બર માસમાં દુબઈમાં યોજાનાર COP 28 જેવા આયોજનોથી સાબિત થાય છે કે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યાંકો (SDG) હાંસલ કરવા માટે સહકારી સંસ્થાઓની ભૂમિકા મહત્વપૂર્ણ બની રહી છે.આવા વૈશ્વિક પ્લેટફોર્મ પર ભારતીય સહકારી સંસ્થાઓનું નેતૃત્વ વિશ્વમાં નવો નમૂનો સ્થાપિત કરી શકે છે.

સહકારના સાત મુખ્ય સિદ્ધાંતોમાં સમુદાયને કેન્દ્રસ્થાને રાખવામાં આવે છે. આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે સહકારી બેંકિંગ સેવાઓમાં સુધાર લાવવા માટે ઝડપથી નિર્ણયો લેવા જરૂરી છે, જેથી સહકારી સંસ્થાઓ ઓછા કાર્બન આધારિત વિશ્વ તરફ દ્રષ્ટિ કેન્દ્રિત કરી શકે. G20 શિખર સંમેલનમાં "G20 ગ્રીન ડેવલપમેન્ટ પેક્ટ" પર વિશેષ ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. સતત વિકાસ લક્ષ્યો (SDGs), હવામાન પરિવર્તન અને પર્યાવરણ સંરક્ષણને લઈ G20 દેશોના કૃષિ મંત્રીઓની બેઠકમાં વર્ષ 2030 સુધી SDG પ્રાપ્ત કરવા માટે ખાદ્ય ઉત્પાદન, ખાદ્ય સુરક્ષા, ટકાઉ કૃષિ અને આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર જેવી પડકારજનક બાબતોને ખાસ મહત્વ આપાયું. ખાદ્ય સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવા માટે હવામાન પરિવર્તનને અસર કરતી પ્રવૃત્તિઓ જેમ કે ગ્રીનહાઉસ વાયુઓનો ઉત્સર્જન, જીવવિવિધતાની હાનિ અને જમીનની ઊપજ ક્ષમતા ઘટવાથી થતા નુકસાનને રોકવાનો પરિચય આપવામાં આવ્યો. આ સંદર્ભમાં ઇફ્કોનું નાનો યુરિયા એક પ્રશંસનીય ઉપક્રમ છે. જેમ કે G20 દેશોએ હવામાન પરિવર્તનના જોખમો સામે પોતાની પ્રતિબદ્ધતા દર્શાવી છે, તેટલું જ જરૂરી છે કે પારિસ્થિતિક સંતુલન જાળવવા માટે વધુ અસરકારક ઉપાય અપનાવાય. કૃષિ સહકારી સંસ્થાઓ અને તેના સભ્યોને પોતાના પ્રયાસો વધુ ગતિશીલ બનાવવા પડશે.

આફ્રિકા, આઈસલેન્ડ અને તટીય દેશો જેવી હવામાન સંકટગ્રસ્ત સરકારો સાથે મળીને સહકારી ભાગીદારી વધારી શકાય છે. યુનાઇટેડ નેશન્સ એજન્સી અને G20 ગ્રીન ફાઇનાન્સના માધ્યમથી સહકાર આધારિત બેંકિંગ સેવાઓ શરૂ કરી શકાય છે. આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારી ગઠબંધન (ICA) માટે આવનારા વર્ષોમાં G20 સાથે સહભાગીદારી વધારવી અત્યંત આવશ્યક છે જેથી તે પોતાના સામાન્ય લક્ષ્યો મેળવી શકે.

– સંદીપકુમાર નાયક
(પૂર્વ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, એનસીડીસી – નેશનલ કોઓપરેટિવ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન)

ચંડીગઢ માં આવેલ પ્રદેશીય સહકારી વ્યવસ્થાપન સંસ્થાન ખાતે આયોજિત બે દિવસીય રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ દરમિયાન સ્ટૉલ્સની મુલાકાત લેતા કેન્દ્રીય સહકાર રાજ્ય મંત્રી શ્રી કૃષ્ણપાલ ગુર્જર. સહકારી ક્ષેત્રમાં ઉત્કૃષ્ટ યોગદાન આપતાં સંસ્થાઓ અને સ્વયં સહાય જૂથોએ પોતાના ઉત્પાદનો સ્ટૉલ્સ પર પ્રદર્શન માટે મૂક્યા હતા.

ઉત્તર પ્રદેશના લખીમપુર જિલ્લાના મેઘલગંજ ખાતે આવેલી આઈએફએફડીસી (IFFDC)ની બીજ પ્રોસેસિંગ યુનિટમાં આયોજિત એક કાર્યક્રમને સંબોધિત કરતા ઇફકોના અધ્યક્ષ શ્રી દિલીપ સંઘાણી. આ અવસરે ઇફકોના નિયામક મંડળના સભ્યો શ્રી પ્રહલાદ સિંહ, શ્રી જગદીપ સિંહ નકઈ, શ્રી ભાવેશ રાડડિયા, શ્રી વિવેક કોહલે તથા ઇફકોના સ્ટેટ માર્કેટિંગ મેનેજર શ્રી અભિમન્યુ રાય પણ ઉપસ્થિત રહ્યા.

મધ્ય પ્રદેશના ગ્વાલિયર ખાતે સહકારી બાંધવોથી સહકારિતા સંવાદ કાર્યક્રમ દરમિયાન ઇફકોના એમ.ડી. ડૉ. ઉદય શંકર અવસ્થીની આગવાણી કરતા વરિષ્ઠ સહકારી બાંધવ શ્રી કૌશલ શર્મા. સાથે છે ઇફકોના માર્કેટિંગ ડાયરેક્ટર શ્રી યોગેન્દ્ર કુમાર (જમણે). આ અવસરે ડૉ. અવસ્થીએ સહકારી બાંધવોને નેનો યૂરિયા અને નેનો ડીએપીના ઉપયોગ માટે પ્રોત્સાહિત કર્યા.

શ્વેત ક્રાંતિ 2.0ના અમલની પ્રગતિની સમીક્ષા કરવા અને નિર્ધારિત લક્ષ્યોને હાંસલ કરવા માટેની રણનીતિઓ પર ચર્ચા કરીને તેમને અંતિમ સ્વરૂપ આપવા માટે પશુપાલન અને ડેરી વિભાગ તથા એનડીડીબી દ્વારા સંયુક્ત રીતે ઉત્તર ક્ષેત્રીય કાર્યશાળાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું, જેના અધ્યક્ષસ્થાન પર કેન્દ્રીય પશુપાલન અને ડેરી સચિવ અલકા ઉપાધ્યાય રહ્યા હતા.

આર્થિક સમાવેશને મજબૂત બનાવવા અને ઘાટલા સ્તરે સહકારી બેંકિંગ સેવાઓની પહોંચને વિસ્તૃત કરવા માટે મુંગેર-જમુઇ કેન્દ્રિય સહકારી બેંક લિમિટેડ હેઠળ એમપેક્સ અને એમ-ડીસીએસના સભ્યો માટે નવા ખાતા ખોલવા માટે પ્રોત્સાહન આપનાર મહા અભિયાન દરમિયાન બિહારના સહકાર મંત્રી ડૉ. પ્રેમકુમાર સભ્યોને બેંકિંગ કિટ વિતરીત કરતા.

સહકારિતા મંત્રાલયના સચિવ ડૉ. આશીષ કુમાર ભૂટાનીની હાજરીમાં સહકારિતા મંત્રાલય અને સ્વિગી ઇન્સ્ટામાર્ટ વચ્ચે સહકારી ડેરી અને અન્ય ઉત્પાદનોની સ્વિગીના પ્લેટફોર્મ પર વેચાણ માટે એમઓયુ કરવામાં આવ્યો. સ્વિગી ઇન્સ્ટામાર્ટના સીઈઓ શ્રી અમિતેશ ઝા અને સહકારિતા મંત્રાલયના સંયુક્ત સચિવ શ્રી ડી.કે. વર્માએ એમઓયુ પર હસ્તાક્ષર કર્યા.

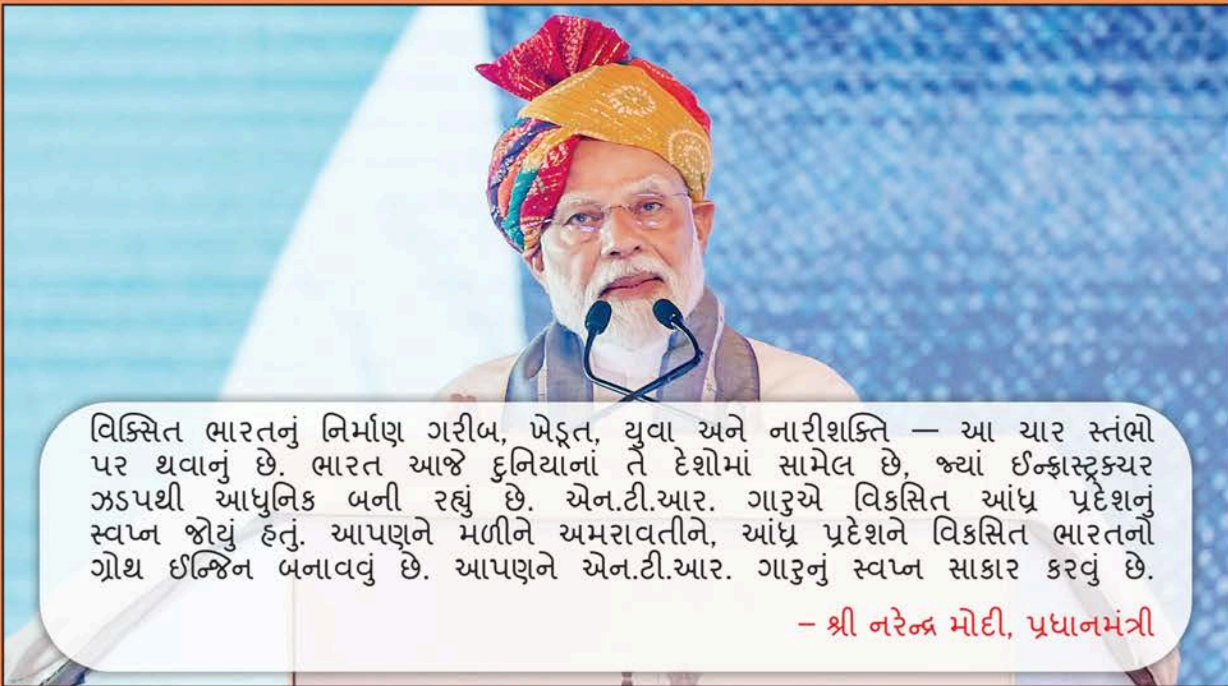

વિક્સિત ભારતનું નિર્માણ ગરીબ, ખેડૂત, યુવા અને નારીશક્તિ — આ ચાર સ્તંભો પર થવાનું છે. ભારત આજે દુનિયાનાં તે દેશોમાં સામેલ છે, જ્યાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ઝડપથી આધુનિક બની રહ્યું છે. એન.ટી.આર. ગારુએ વિકસિત આંધ્ર પ્રદેશનું સ્વપ્ન જોયું હતું. આપણને મળીને અમરાવતીને, આંધ્ર પ્રદેશને વિકસિત ભારતનો ગ્રોથ ઈન્જિન બનાવવું છે. આપણને એન.ટી.આર. ગારુનું સ્વપ્ન સાકાર કરવું છે.

– શ્રી નરેન્દ્ર મોદી, પ્રધાનમંત્રી

Postal Registration No.: DL(S)-17/3559/2023-25
Published on 13-07-2024 Applied for RNI Registration/Exempted for Three Months vide ADG Posts Letter No.22-1/2023-PO, dt.14-05-2024